

Lag om svenskt medborgarskap

Sammanfattning

Utskottet behandlar i betänkandet regeringens proposition 1999/2000:147 Lag om svenskt medborgarskap och motioner som väckts med anledning av propositionen. I betänkandet behandlas även motioner från de allmänna motions- tiderna 1999 och 2000 som rör frågor om svenskt medborgarskap.

I propositionen föreslås en ny lag om svenskt medborgarskap. Vidare föreslås att riksdagen godkänner att Sverige säger upp 1963 års europeiska konvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och om militära förpliktelser i fall av flerfaldigt medborgarskap samt godkänner 1997 års europeiska konvention om medborgarskap.

De huvudsakliga förändringarna i den nya lagen är att det enligt svenska bestämmelser skall bli fullt ut möjligt att ha dubbelt medborgarskap. Vidare föreslås att ett barn med en svensk far alltid skall förvärva svenskt medborgarskap vid födelsen om barnet föds i Sverige. Om barnet föds i utlandet skall det kunna få svenskt medborgarskap genom anmälan. När det gäller barn under tolv år som adopterats av en svensk medborgare föreslås att utländska adoptionsbeslut som gäller i Sverige direkt på grund av lag skall medföra automatiskt förvärv av svenskt medborgarskap för barnet.

Vidare föreslås att ett statslöst barn som fötts i Sverige skall kunna få svenskt medborgarskap genom anmälan om barnet har permanent uppehållstillstånd i Sverige och hemvist här. Ett statslöst barn som kommer till Sverige under sin uppväxt skall kunna få svenskt medborgarskap genom anmälan om barnet har permanent uppehållstillstånd i Sverige och hemvist här sedan minst tre år. Barn med utländskt medborgarskap skall kunna få svenskt medborgarskap om barnet har permanent uppehållstillstånd i landet och hemvist här sedan minst fem år.

I propositionen föreslås också att s.k. säkerhetsärenden skall avgöras av Migrationsverket som första instans och att verkets beslut skall kunna överklagas till regeringen.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2001. Till den 1 juli 2002 föreslås att reglerna om automatisk förlust av svenskt medborgarskap skall tillämpas gentemot de länder som är bundna av bestämmelserna om begräns-

ning av fall av flerfaldigt medborgarskap i 1963 års europeiska konvention. Den som blivit av med sitt svenska medborgarskap till följd av principen om undvikande av dubbla medborgarskap skall kunna återfå det svenska medborgarskapet om han eller hon före den 1 juli 2003 anmäler önskemål om detta.

Utskottet tillstyrker propositionen med ett förtydligande i övergångsbestämmelserna och avstyrker samtliga motioner.

Till betänkandet har fogats åtta reservationer och tre särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning	6
Utskottets överväganden	7
Dubbelt medborgarskap	7
Svenskt medborgarskap genom adoption.....	12
Svenskt medborgarskap för statslösa barn och ungdomar.....	14
Återkallelse av beslut om naturalisation.....	16
Språkkunskaper m.m.	17
Information och handläggning av medborgarskapsärenden m.m.	20
Ansökningskostnader	22
Lagförslagen i övrigt	23
Ikraftträdande, övergångsbestämmelser och ekonomiska konsekvenser.....	25
Reservationer	28
1. Dubbelt medborgarskap (punkt 1).....	28
2. Svenskt medborgarskap genom adoption (punkt 2)	29
3. Svenskt medborgarskap för statslösa barn och ungdomar (punkt 3).....	29
4. Återkallelse av beslut om naturalisation (punkt 4).....	30
5. Språkkunskaper som villkor för svenskt medborgarskap (punkt 5).....	30
6. Svenskundervisning för invandrare (punkt 6)	31
7. Information och handläggning av medborgarskapsärenden (punkt 7).....	32
8. Cereemonier för nya svenska medborgare (punkt 8)	32
Särskilda yttranden.....	33
1. Svenskt medborgarskap för statslösa barn och ungdomar (punkt 3).....	33
2. Ansökningskostnader (punkt 9).....	33
3. Ansökningskostnader (punkt 9).....	33
Bilagor	
1. Förteckning över behandlade förslag	34
2. Regeringens lagförslag	37
3. Konstitutionsutskottets yttrande	46
4. Försvarsutskottets yttrande.....	57

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

1. Dubbelt medborgarskap

Riksdagen godkänner att Sverige säger upp 1963 års konvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och om militära förpliktelser i fall av flerfaldigt medborgarskap och godkänner 1997 års europeiska konvention om medborgarskap. Därmed bifaller riksdagen regeringens förslag i denna del och avslår motionerna 1999/2000:Sf637 yrkande 11, 1999/2000:Sf640 yrkande 12 och 2000/01:Sf3 yrkandena 1–6.

Reservation 1 (m)

2. Svenskt medborgarskap genom adoption

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om svenskt medborgarskap såvitt avser 3 § och avslår därmed motion 2000/01:Sf4 yrkande 1.

Reservation 2 (kd)

3. Svenskt medborgarskap för statslösa barn och ungdomar

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om svenskt medborgarskap såvitt avser 6 § och avslår därmed motionerna 1999/2000:Sf637 yrkande 10, 2000/01:Sf4 yrkande 2 och 2000/01:Sf274 yrkande 10.

Reservation 3 (kd)

4. Återkallelse av beslut om naturalisation

Riksdagen avslår motion 2000/01:Sf3 yrkande 9.

Reservation 4 (m)

5. Språkkunskaper som villkor för svenskt medborgarskap

Riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Sf601, 2000/01:Sf1 och 2000/01:Sf2 yrkandena 1 och 2.

Reservation 5 (m)

6. Svenskundervisning för invandrare

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Sf2 yrkande 3 och 2000/01:Sf3 yrkande 7.

Reservation 6 (m)

7. Information och handläggning av medborgarskapsärenden

Riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Sf622 och 2000/01:Sf4 yrkande 3.

Reservation 7 (kd)

8. Ceremonier för nya svenska medborgare

Riksdagen avslår motion 2000/01:Sf3 yrkande 8.

Reservation 8 (m)

9. Ansökningskostnader

Riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Sf613, 1999/2000:Sf631, 2000/01:Sf632 och 2000/01:Sf634.

10. Lagförslagen i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till

dels lag om svenskt medborgarskap, till den del det inte omfattas av punkt 2 och 3, med den ändringen att i övergångsbestämmelserna punkt 1 tredje meningen efter orden ”bunden av” införs ”bestämmelserna om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap (kapitel 1) i”,
dels lag om ändring i lagen (1987:813) om homosexuella sambor.

Stockholm den 6 februari 2001

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Berit Andnor

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Berit Andnor (s), Bo Könberg (fp), Maud Björnemalm (s), Anita Jönsson (s), Ulla Hoffmann (v), Rose-Marie Frebran (kd), Gustaf von Essen (m), Mariann Ytterberg (s), Göran Lindblad (m), Lennart Klockare (s), Sven-Erik Sjöstrand (v), Cecilia Magnusson (m), Kerstin-Maria Stalin (mp), Birgitta Carlsson (c), Margareta Cederfelt (m), Göte Wahlström (s) och Magda Ayoub (kd).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I proposition 1999/2000:147 Lag om svenskt medborgarskap föreslår regeringen (Kulturdepartementet) att riksdagen antar förslaget till lag om svenskt medborgarskap samt förslaget till lag om ändring i lagen (1987:813) om homosexuella sambor. Vidare föreslås att riksdagen dels godkänner att Sverige säger upp 1963 års konvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och om militära förpliktelser i fall av flerfaldigt medborgarskap, dels godkänner 1997 års europeiska konvention om medborgarskap. Regeringens förslag återges i *bilaga 1* och lagförslagen i *bilaga 2*.

Med anledning av propositionen har fyra motioner väckts. I detta sammanhang behandlar utskottet även sju motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 1999 och tre motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2000. Förslagen i motionerna återges i *bilaga 1*.

Konstitutionsutskottet har yttrat sig över de delar av propositionen som rör regeringsformen samt över motion 2000/01:Sf3 yrkandena 3 och 9. Försvarsutskottet har yttrat sig över propositionen och motionerna 2000/01:Sf3 yrkandena 2 och 5. Yttrandena återges i *bilagorna 3 och 4*.

Under behandlingen har utskottet mottagit en skrivelse från föreningen Svenskar i världen.

Utskottets överväganden

Dubbelt medborgarskap

Utskottets förslag i korthet

Principen om undvikande av dubbelt medborgarskap skall överges. Riksdagen godkänner att Sverige säger upp 1963 års konvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och godkänner 1997 års konvention om medborgarskap. Därmed bifaller riksdagen regeringens förslag och avslår motionsyrkanden om att principen bör upprätthållas. *Jämför reservation 1 (m).*

Gällande ordning

Den nuvarande svenska medborgarskapslagstiftningen bygger på att dubbelt medborgarskap i princip bör undvikas. Principen har i många delar varit avgörande för utformningen av den nuvarande lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap (MedbL). Flera av lagens bestämmelser har till syfte att begränsa uppkomsten av dubbla medborgarskap.

Enligt 7 § förlorar den som är svensk medborgare sitt svenska medborgarskap, om han eller hon förvärvar utländskt medborgarskap efter ansökan eller uttryckligt samtycke. Den som tidigare har varit svensk medborgare och enligt 4 § skulle kunna återvinna det svenska medborgarskapet genom anmälan kan inte göra det om han eller hon inte styrker att han eller hon därigenom förlorar det utländska medborgarskapet.

För en utländsk medborgare som söker svenskt medborgarskap kan det enligt 6 § femte stycket vara ett villkor för naturalisation att sökanden inom viss tid styrker att han eller hon fått medgivande till befrielse från sitt utländska medborgarskap. Av ordalydelsen framgår att ett sådant villkor dels inte måste uppställas, dels kan efterges. I praxis har villkorsbefrielse aktualiserats bl.a. när lagstiftningen i det andra landet inte erkänner naturalisation som grund för befrielse från medborgarskap, när en flykting ansöker om naturalisation, när den som ansöker om svenskt medborgarskap får avslag på sin ansökan om befrielse från det andra medborgarskapet eller när det andra landet tar ut höga avgifter för en ansökan om befrielse.

1963 års europeiska konvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och om militära förpliktelser i fall av flerfaldigt medborgarskap, som ratificerades av Sverige år 1968, har till huvudsakligt syfte att reducera antalet fall av dubbla medborgarskap. En vuxen person som är medborgare i någon av konventionsstaterna och som av fri vilja förvärvar medborgarskap i en annan sådan stat skall enligt konventionen förlora sitt tidigare medborgarskap. Konventionen reglerar även frågor om fullgörande av värnplikt.

Propositionen

I propositionen anges inledningsvis att principen om undvikande av dubbelt medborgarskap i många delar har varit avgörande för utformningen av MedbL. Under den tid som förflutit sedan MedbL trädde i kraft har emellertid stora förändringar skett i samhället. Det är i dag, jämfört med för 50 år sedan, betydligt vanligare att personer bosätter sig i ett annat land än det där de föddes. Det kan vara en i grunden ofrivillig flytt orsakad av krig eller andra omständigheter eller en frivillig bosättning i ett annat land på grund av arbete eller familjebildning. Vidare anges i propositionen att utlänningar med hemvist i Sverige i svensk internationell privat- och processrättslig lagstiftning i stor utsträckning har kommit att jämföras med svenska medborgare genom att hemvistprincipen (dvs. att avgörande vikt skall fästas vid en persons hemvist när val mellan olika rättssystem uppstår) vunnit inträde framför nationalitetsprincipen (dvs. att vid val av tillämplig lag är parternas medborgarskap avgörande framför deras hemvist). Den ökade tillämpningen av hemvistprincipen har i sin tur fått till följd att betydelsen av en persons medborgarskap har minskat. I propositionen anges vidare att den allmänt ökade internationaliseringen bl.a. medfört att människor i högre utsträckning än tidigare känner verklig och djup anknytning till mer än ett land.

När det gäller praktiska fördelar för enskilda personer med dubbelt medborgarskap nämns i propositionen möjligheten att utan särskilt tillstånd kunna bosätta sig och arbeta i vart och ett av medborgarskapsländerna. En annan fördel är att det enkelt, utan hänsyn till eventuella visumregler, går att besöka ursprungslandet. Möjligheten att behålla det gamla medborgarskapet ger också en trygghet och underlättar för de människor som har tankar på att förr eller senare återvända till sitt ursprungsland. Enligt propositionen kan den trygghet som det innebär att ha det gamla medborgarskapet kvar bidra till en snabbare integrering i det nya samhället. Att få svenskt medborgarskap kan också i sig ses som ett viktigt led i integrationsprocessen.

I propositionen behandlas fyra områden där problem kan uppstå till följd av att personer innehar dubbla medborgarskap.

När det gäller rösträtt och valbarhet anges att den dubbla rösträtten – med hänvisning till principen ”en individ, en röst” – kan ses som ett hinder mot att tillåta dubbelt medborgarskap. Enligt propositionen finns i dag inte någon lagstiftningsmetod som på ett tillfredsställande sätt skulle lösa problemet med den dubbla rösträtten. Med hänsyn härtill och att det sannolikt är förhållandevis få människor som verkligen utnyttjar sin dubbla rösträtt gör regeringen den bedömningen att övervägande skäl talar för att tillåta dubbelt medborgarskap.

Beträffande försämrade möjligheter att ge konsulärt bistånd anför i propositionen att den som förvärvar svenskt medborgarskap efter ansökan eller anmälan skall informeras om de problem som kan uppstå och att han eller hon därmed huvudsakligen själv styr över risken att hamna i en utsatt position. Regeringens uppfattning är att eventuella svårigheter att lämna konsulärt bistånd inte är något starkt skäl mot att tillåta dubbelt medborgarskap fullt ut.

När det gäller skyldigheten att fullgöra värnplikt gör regeringen den bedömningen att med beaktande av de konventioner och överenskommelser som finns på området framstår problemen med skyldigheter för personer med dubbelt medborgarskap att fullgöra värnplikt i mer än ett land sammantaget som relativt små.

Propositionen behandlar även säkerhetsaspekter och frågan om dubbelt medborgarskap skulle kunna leda till dubbla lojaliteter mot länder och således till lojalitetskonflikter. I propositionen anføres att det erfarenhetsmässigt är andra faktorer än ett eventuellt dubbelt medborgarskap som är avgörande för om en person kommer att ägna sig åt brottslig verksamhet som utgör en säkerhetsrisk för ett land och att de säkerhetsmässiga aspekterna på dubbelt medborgarskap internationellt inte upplevs som något problem. I propositionen anges vidare att vid den lämplighets- och säkerhetsbedömning som föregår en anställning inom försvaret kan även dubbelt medborgarskap vägas in som en av flera omständigheter. Regeringen anser således att inte heller säkerhetsaspekter utgör ett hinder mot att tillåta dubbelt medborgarskap fullt ut.

I propositionen anges att vid bedömningen av för- respektive nackdelar med dubbelt medborgarskap måste även vägas in att det finns ett stort antal personer med dubbelt medborgarskap bosatta i Sverige och att de undantag från huvudregeln som finns innebär att principen om undvikande av dubbelt medborgarskap redan i dag måste betraktas som i betydande grad modifierad. Av propositionen framgår att totalt ca 300 000 personer i Sverige beräknas ha dubbla medborgarskap antingen direkt enligt lagstiftningen, eller på grund av praxis genom villkorsbefrielse vid naturalisation. Trots att det redan i dag finns ett stort antal personer med dubbla medborgarskap har enligt propositionen inga tecken framkommit på att detta skulle ha medfört några mer påtagliga problem.

Regeringen gör sammanfattningsvis den bedömningen att nackdelarna som kan följa av dubbelt medborgarskap framstår som relativt begränsade och att de enskildas intresse av att få inneha dubbelt medborgarskap väger tyngre. Regeringen föreslår därför att det bör bli fullt ut tillåtet att ha dubbelt medborgarskap. Detta innebär att nu gällande bestämmelser i MedbL som tar sikte på att begränsa dubbelt medborgarskap inte bör få någon motsvarighet i den nya lagen. Som en följd härav föreslås även att 1963 års konvention, som innehåller bestämmelser om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och om militära förpliktelser i fall av flerfaldigt medborgarskap, skall frånträdas.

1997 års europeiska konvention om medborgarskap, som trädde i kraft den 1 mars 2000, är neutral i fråga om dubbelt medborgarskap och överlämnar till konventionsstaterna att själva bestämma i vilken utsträckning dubbelt medborgarskap skall tillåtas.

I propositionen anges att 1997 års konvention bärs upp av värderingar och principer som Sverige i alla delar kan ställa sig bakom. Enligt regeringens uppfattning råder det inte någon tvekan om att bestämmelserna i förslaget till ny medborgarskapslag står i överensstämmelse med konventionen. Ålders-

gränsen för fullgjord militärplikt skall för svensk del även nu anges till 30 år. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner att Sverige ratificerar 1997 års europeiska konvention om medborgarskap.

Motioner

I motion 2000/01:Sf3 av Margit Gennser m.fl. (m) anfördes att det inte föreligger något bärande motiv för att överge den i svensk offentlig rätt grundläggande principen om undvikande av dubbla medborgarskap. Det finns snarare goda skäl att stärka medborgarskapets status och innehåll i stället för att urholka det. Medborgarskapets stora betydelse minskas inte på något sätt av den allmänna globaliseringen eller medlemskapet i EU. Att tillmäta medborgarskapet stor betydelse står inte i motsättning till rörlighet över gränserna och ett öppet klimat för människor att bosätta sig i andra länder kortare eller längre tider. Medborgarskapet ger enligt motionärerna den enskilda tydliga skyldigheter och rättigheter gentemot staten. Motionärerna anser vidare att det är principiellt viktigt att slå fast att en medborgare inte bör ha möjlighet att aktivt genom valhandlingar eller genom valbarhet vara med och påverka den politiska utvecklingen i flera länder och att ett av de viktigaste åtaganden en stat har gentemot sina medborgare är att ge konsulärt bistånd. Motionärerna anser inte att möjligheten att ha kvar ett eller flera medborgarskap, när man erhåller ett svenskt, i sig generellt bidrar till en bättre integration.

I motionen yrkas att riksdagen dels avslår regeringens förslag att överge principen om undvikande av dubbelt medborgarskap, dels avslår förslaget att säga upp 1963 års konvention (yrkandena 1 och 2) och dels ger regeringen till känna vad som i fråga om dubbelt medborgarskap anförts om rösträtt, konsulärt bistånd, värnplikt och säkerhetsaspekter samt integration (yrkandena 3–6).

I två motioner från den allmänna motionstiden 1999 begärs tillkännagivanden om att dubbla medborgarskap bör tillåtas.

I motion 1999/2000:Sf637 av Lennart Daléus m.fl. (c) yrkande 11 anfördes att dubbelt medborgarskap kan underlätta integrationsprocessen.

Också i motion 1999/2000:Sf640 av Yvonne Ruwaida (mp) yrkande 12 anfördes att integrationen hindras av principen om att undvika dubbla medborgarskap.

Utskottets ställningstagande

De nuvarande reglerna om förvärv och förlust av svenskt medborgarskap har sedan de trädde i kraft genomgått mindre förändringar men inte varit föremål för någon mer genomgripande översyn. Reglerna bygger på tre grundprinciper: härstamningsprincipen, som innebär att föräldrarnas medborgarskap är avgörande för vilket medborgarskap ett barn skall få vid födelsen, samt principerna om att undvika dubbelt medborgarskap och statslöshet.

Principen om undvikande av dubbelt medborgarskap har i många delar varit avgörande för utformningen av MedbL, och flera av bestämmelserna i lagen har som tidigare nämnts till syfte att begränsa uppkomsten av dubbla

medborgarskap, exempelvis 4 § om återvinning, 6 § om villkor för naturalisation och 7 § om förlust av svenskt medborgarskap.

Utskottet kan konstatera att stora förändringar har skett i samhället under de 50 år som lagstiftningen varit gällande. Personers rörlighet över nationsgränserna har ökat och många bosätter sig, frivilligt eller ofrivilligt, i ett annat land än det där de föddes. Det har även skett en allmänt ökad internationalisering, och svensk internationell privat- och processrättslig lagstiftning har utvecklats i riktning mot att en persons hemvist tillmäts större vikt än medborgarskapet när val mellan olika rättssystem uppstår. Mot denna bakgrund är den nuvarande lagen enligt utskottets mening i behov av modernisering och anpassning till nya förhållanden. Utskottet anser i likhet med regeringen att utgångspunkten för den nya lagstiftningen bör vara härstamningsprincipen och principen om undvikande av statslöshet. Fråga är om principen om undvikande av dubbelt medborgarskap bör överges. För att tillåta dubbelt medborgarskap talar en rad fördelar för enskilda personer. Bland annat kan den enskilde utan särskilt tillstånd bosätta sig och arbeta i vart och ett av medborgarskapsländerna och han eller hon kan besöka ursprungslandet utan hänsyn till eventuella visumregler. När det gäller medborgarskapets betydelse för integrationen kan det med tanke på identitet, traditioner och kulturarv för många vara svårt att avsäga sig sitt tidigare medborgarskap. Den trygghet det innebär att ha det gamla medborgarskapet kvar kan bidra till en snabbare integrering i det nya samhället. Att få svenskt medborgarskap är också enligt utskottets uppfattning i sig ett viktigt led i integrationsprocessen, inte minst för att det ger en full politisk delaktighet i Sverige.

När det gäller dubbel rösträtt delar utskottet regeringens inställning att det ur principiell synpunkt är viktigt att en enskild kan påverka försvars-, utrikes- och säkerhetspolitiken endast i ett land. Det finns i dag inte någon bra lösning på problemet med att dubbla medborgarskap också i många fall ger rätt att rösta i fler än ett lands parlamentsval, men det är enligt utskottets uppfattning sannolikt förhållandevis få människor som kommer att utnyttja sin dubbla rösträtt. Utskottet anser i likhet med regeringen och konstitutionsutskottet att dubbel rösträtt och valbarhet inte utgör tillräckliga skäl mot att tillåta dubbelt medborgarskap fullt ut.

I fråga om möjligheterna att ge konsulärt bistånd kan utskottet konstatera att den som har dubbelt medborgarskap befinner sig i en mer utsatt position än personer med enbart ett medborgarskap. Det är dock den enskilde som själv måste ställa detta i relation till sitt intresse av att ha dubbla medborgarskap. Den som har dubbelt medborgarskap kan också välja att i en enskild situation minska risken genom att t.ex. avstå från att besöka det andra landet. Utskottet vill poängtera vikten av att den som beviljas svenskt medborgarskap och som behåller sitt andra medborgarskap får tydlig information om de problem som kan uppstå.

Vad gäller frågor som hänger samman med dubbelt medborgarskap och fullgörande av värnplikt samt säkerhetsaspekter har försvarsutskottet i sitt yttrande bedömt att det ur försvarspolitisk synvinkel inte finns några avgö-

rande nackdelar med att införa flerfaldigt medborgarskap. Beträffande en del internationella uppdrag, t.ex. fredsbevarande operationer, har anförts att en persons dubbla medborgarskap kan vara direkt olämpligt. Enligt försvarsutskottets mening bör emellertid denna aspekt kunna vägas in som en av flera omständigheter vid den lämplighets- och säkerhetsbedömning som alltid föregår en anställning inom försvaret. Socialförsäkringsutskottet har ingen annan uppfattning i dessa avseenden.

Utskottet anser att vid en samlad bedömning av för- respektive nackdelar med att tillåta dubbelt medborgarskap talar övervägande skäl för att principen om undvikande av dubbelt medborgarskap bör överges. Det bör således inte enligt svensk lag krävas att den som söker svenskt medborgarskap avsäger sig sitt tidigare medborgarskap. Inte heller skall en svensk medborgare som förvärvar annat medborgarskap förlora det svenska medborgarskapet. Utskottet vill emellertid peka på att förslagen avser förändringar av svenska regler och att ett annat lands medborgarskapslagstiftning således kan hindra en person från att ha dubbla medborgarskap.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag att riksdagen godkänner att Sverige säger upp 1963 års konvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och om militära förpliktelser i fall av flerfaldigt medborgarskap samt godkänner 1997 års europeiska konvention om medborgarskap.

Med det anförda avstyrker utskottet motion 2000/01:Sf3 yrkandena 1–6.

Motionerna 1999/2000:Sf637 yrkande 11 och 1999/2000:Sf640 yrkande 12 får med det anförda anses tillgodosedda och avstyrks.

Svenskt medborgarskap genom adoption

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om att även utomnordiska adoptionsbeslut som gäller i Sverige på grund av lag skall medföra automatiskt förvärv av svenskt medborgarskap för adoptivbarn om någon av personerna som adopterar är svensk medborgare och barnet inte har fyllt 12 år.

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att adoptivbarn, som fyllt 12 år men inte 18 år, genom anmälan och utan krav på hemvist skall få förvärva svenskt medborgarskap om en av adoptivföräldrarna är svensk medborgare. *Jämför reservation 2 (kd).*

Gällande ordning

I enlighet med 1 a § MedbL förvärvar barn under 12 år som adopteras av svenska medborgare svenskt medborgarskap automatiskt. Detta gäller dock inte om adoptionen grundas på ett utländskt adoptionsbeslut som gäller automatiskt i Sverige till följd av bestämmelserna i lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption. I dessa fall är barnet hänvisat till att ansöka om naturalisation.

För självständig naturalisation av barn under 15 år ställs enligt nu gällande praxis vanligtvis inget krav på att barnet skall ha hemvist i Sverige, förutsatt att någon av föräldrarna är svensk medborgare. I regel krävs dock att barnet är bosatt utanför sitt hemland. För barn mellan 15 och 18 år ställs i regel krav på hemvist sedan tre år.

Samma dispensregler gäller för adoptivbarn som för andra barn som söker svenskt medborgarskap.

Propositionen

Grundregeln i föräldrabalken är att adoptivbarn i rättsligt hänseende likställs med biologiska barn. Rättsliga skillnader mellan biologiska barn och adoptivbarn bör därför enligt propositionen finnas endast när det finns starka skäl härför.

Regeringen, som gör den bedömningen att övervägande skäl talar för att behandla alla adoptionsbeslut som gäller i Sverige på samma sätt, föreslår att även utomnordiska adoptionsbeslut som gäller i Sverige på grund av lag skall medföra automatiskt förvärv av svenskt medborgarskap för adoptivbarnet om någon av personerna som adopterar är svensk medborgare och barnet inte har fyllt 12 år.

I propositionen anförs att när det gäller möjligheten för adoptivbarn som fyllt 12 år att få svenskt medborgarskap genom självständig naturalisation gäller samma dispensregler som för andra barn. För ett barn mellan 15 och 18 år krävs enligt praxis tre års hemvisttid, oavsett om barnet är adopterat eller har kommit till Sverige på annat sätt, förutsatt att någon av föräldrarna är svensk medborgare. Regeringen anser att en förändring av hemvistkravet för adoptivbarnen skulle få till följd att adoptivbarn i naturalisationsärenden fick en mer gynnsam ställning än biologiska barn. Mot bakgrund av vad som ovan anförts om att adoptivbarn och biologiska barn skall vara likställda i rättsligt hänseende är en sådan skillnad enligt regeringens uppfattning inte lämplig.

Motion

I motion 2000/01:Sf4 av Magda Ayoub m.fl. (kd) begärs i yrkande 1 förslag om att adoptivbarn, som fyllt 12 år men inte 18 år, genom anmälan och utan krav på hemvist skall få förvärva svenskt medborgarskap om en av adoptivföräldrarna är svensk medborgare. Motionärerna anser att en annan ordning än vad som gäller för biologiska barn som ansöker om självständig naturalisation kan gälla för adoptivbarn eftersom adoptivbarn inte har samma medborgarskap som adoptivföräldrarna när de kommer till Sverige.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på förslaget att även de barn under 12 år som adopterats av svensk medborgare enligt ett utländskt adoptionsbeslut som gäller i Sverige skall förvärva svenskt medborgarskap automatiskt. Härigenom kommer alla adoptionsbeslut som gäller i Sverige enligt lag att behandlas på samma sätt.

När det gäller självständig naturalisation av barn över 12 år råder enligt nuvarande praxis samma krav för adoptivbarn som för biologiska barn. En förändring av hemvistkravet för adoptivbarnen leder enligt utskottets mening till att adoptivbarn i naturalisationsärenden får en mer gynnsam ställning än biologiska barn. Utskottet kan inte förorda en sådan ordning.

Med det anförda avstyrker utskottet motion 2000/01:Sf4 yrkande 1.

Svenskt medborgarskap för statslösa barn och ungdomar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om att ett statslöst barn som fötts i Sverige skall kunna förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan om barnet har permanent uppehållstillstånd och hemvist i Sverige. En sådan anmälan skall göras innan barnet fyllt fem år.

Ett statslöst barn som kommer till Sverige skall kunna förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan om barnet har permanent uppehållstillstånd i Sverige samt dessutom hemvist här sedan tre år. En sådan anmälan skall göras innan barnet fyllt 18 år.

En statslös person skall efter det att han eller hon fyllt 18 år men före 20 års ålder kunna förvärva svenskt medborgarskap genom ett anmälningsförfarande. Personen skall ha permanent uppehållstillstånd och hemvist i Sverige sedan han eller hon fyllde 15 år.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att en god man skall kunna göra en anmälan om förälder eller annan vårdnadshavare saknas och att det för svenskt medborgarskap för statslösa barn som är födda utomlands inte skall ställas krav på hemvist. *Jämför reservation 3 (kd) och särskilt yttrande 1 (mp).*

Propositionen

I propositionen anges att undvikande av statslöshet är en viktig utgångspunkt för svensk lagstiftning och praxis på medborgarskapsområdet. Det är också utgångspunkten i flera internationella konventioner som Sverige åtagit sig att följa. Regeringen anser att det är angeläget att bestämmelser införs som underlättar förvärv av svenskt medborgarskap för barn som fötts här såsom statslösa. Regeringen föreslår därför att ett statslöst barn som fötts i Sverige skall kunna förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan om barnet har permanent uppehållstillstånd och hemvist i Sverige. En sådan anmälan skall göras innan barnet fyllt fem år. I propositionen anges att det är lämpligare med en reglering om anmälan framför automatiskt förvärv av den anledning att ett automatiskt förvärv av svenskt medborgarskap vid födelsen inte alltid stämmer överens med föräldrarnas önskemål.

När det gäller statslösa barn som kommer till Sverige föreslår regeringen att dessa barn skall kunna förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan om barnet har permanent uppehållstillstånd i Sverige samt dessutom hemvist här sedan tre år. En sådan anmälan skall göras innan barnet fyllt 18 år.

I propositionen anges att kraven på permanent uppehållstillstånd och hemvist i Sverige sedan tre år ger en verklig koppling mellan dessa barn och det svenska samhället.

Av allmänna rättsgrundsatser på familjerättens område följer att även en särskilt förordnad vårdnadshavare är behörig att göra anmälan i fall där föräldrarna inte har vårdnaden om ett barn. Regeringen gör den bedömningen att detta även bör framgå av lagen. Den eller de som har vårdnaden om ett barn skall således kunna göra en anmälan.

Har vårdnadshavaren avstått från att medverka till att barnet får svenskt medborgarskap bör det enligt propositionen öppnas en möjlighet även för statslösa personer att under viss tid efter det att de fyllt 18 år förvärva svenskt medborgarskap genom ett anmälningsförfarande. Anmälan skall kunna göras efter det att en statslös person fyllt 18 år men innan denna fyllt 20 år. Vidare skall krävas att denne har permanent uppehållstillstånd och hemvist i Sverige sedan han eller hon fyllde 15 år.

Motioner

I motion 2000/01:Sf4 av Magda Ayoub m.fl. (kd) anges att en anmälan om svenskt medborgarskap för ett statslöst barn bör kunna göras av en god man om förälder eller annan vårdnadshavare saknas. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande härom.

Matz Hammarström (mp) anser i motion 2000/01:Sf274 yrkande 10 att statslösa barn skall ha rätt att ansöka om medborgarskap i och med att de får permanent uppehållstillstånd. Något krav på viss hemvistid skall inte finnas.

I motion 1999/2000:Sf637 av Lennart Daléus m.fl. (c) yrkande 10 begärs ett tillkännagivande om att man bör underlätta för statslösa barn att erhålla svenskt medborgarskap.

Utskottets ställningstagande

Undvikande av statslöshet är en viktig utgångspunkt för svensk lagstiftning. En av grundprinciperna i 1997 års konvention om medborgarskap är att statslöshet så långt möjligt skall undvikas.

Utskottet delar regeringens bedömning att statslösa barn som fötts i Sverige bör erbjudas svenskt medborgarskap genom ett anmälningsförfarande i nära anslutning till födelsen. Utöver att ha fötts i Sverige bör barnet ha permanent uppehållstillstånd och hemvist här. Anmälan skall göras innan barnet fyllt fem år.

Av lagförslaget framgår att det i dessa fall är den eller de som har vårdnaden om ett barn som har rätt att göra en anmälan. Det kan således vara föräldrarna eller en särskilt förordnad vårdnadshavare. Utskottet kan inte ställa sig

bakom yrkandet i motion 2000/01:Sf4 om att även en god man skall kunna göra en anmälan om svenskt medborgarskap för ett statslöst barn.

Beträffande statslösa barn som kommer till Sverige föreslås att också de bör kunna förvärva svenskt medborgarskap genom ett anmälningsförfarande på i princip samma sätt som för de statslösa barn som fötts i Sverige. I likhet med regeringen anser utskottet att det för dessa barn bör krävas en hemvistid här på tre år. Om anmälan görs efter det barnet fyllt 18 år men före 20 års ålder krävs att personen har haft hemvist i Sverige sedan han eller hon fyllde 15 år. Utskottet delar regeringens bedömning att det genom ett krav på viss hemvistid i dessa fall erhålls en verklig koppling mellan barnet och det svenska samhället.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2000/01:Sf4 yrkande 2 och 2000/01:Sf274 yrkande 10. Motion 1999/2000:Sf637 yrkande 10 får anses tillgodosedd och avstyrks.

Återkallelse av beslut om naturalisation

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att ett beslut om naturalisation bör kunna återkallas. *Jämför reservation 4 (m).*

Gällande ordning

I 2 kap. 7 § regeringsformen (RF) anges huvudregeln att ingen medborgare som är eller har varit bosatt i riket får berövas sitt medborgarskap. Undantag från förbudet att beröva en medborgare medborgarskapet gäller om medborgaren samtidigt, efter uttryckligt samtycke eller genom att inträda i allmän tjänst, blir medborgare i en annan stat. Vidare får föreskrivas att barn under arton år skall följa sina föräldrar eller en av dem i fråga om sitt medborgarskap samt – i enlighet med överenskommelse med en annan stat – att den som sedan födelsen är medborgare även i den andra staten och är varaktigt bosatt där förlorar sitt svenska medborgarskap vid arton års ålder eller senare.

Det finns i dag ingen möjlighet att återkalla ett beslut om naturalisation som har meddelats på grundval av felaktiga uppgifter.

Propositionen

Regeringen anser att en möjlighet att återkalla ett beslut om svenskt medborgarskap som beviljats på felaktiga eller falska grunder inte bör införas. I propositionen anges att en sådan möjlighet har diskuterats i tidigare lagstiftningsärenden, men att något förslag härom inte har lagts fram. I propositionen berörs även frågan om ett beslut att bevilja svenskt medborgarskap på grund av felaktiga eller falska uppgifter skulle kunna anses som en nullitet (dvs. att det betraktas som obefintligt). Härvid anges i propositionen att hänsynen till den enskildes trygghet allmänt leder till att det finns mindre anledning att anta

att ett beslut är en nullitet om beslutet är gynnande än om beslutet är betungande. Likaså bör restriktivitet iaktas när det gäller ett beslut med långtgående rättsverkningar, t.ex. ett naturalisationsbeslut. Hur situationen skall hanteras bör enligt regeringens mening avgöras i rättstillämpningen, mot bakgrund av förvaltningsrättsliga principer och med beaktande av bestämmelsen i 2 kap. 7 § RF.

Motion

I motion 2000/01:Sf3 av Margit Gennser m.fl. (m) yrkande 9 anføres att det är stötande för den allmänna rättskänslan att en person som har ett grovt brottsregister och som har ljugit eller bluffat sig till ett svenskt medborgarskap inte kan fråntas detta. Motionärerna anser att detta borde i än större utsträckning vara möjligt om regeringens förslag om dubbelt medborgarskap antas av riksdagen eftersom personen då i de flesta fall har ett annat medborgarskap. I motionen begärs ett tillkännagivande härom.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid flera tillfällen och senast i det av riksdagen godkända betänkandet 1998/99:SfU3 avstyrkt motionsyrkanden om att införa en möjlighet att återkalla ett beslut om naturalisation. Utskottet ansåg att det inte borde införas en sådan möjlighet, eftersom det skulle medföra att medborgarskapet får olika rättsskydd beroende på om det förvärvats genom födsel eller genom naturalisation. Även familjerättsliga komplikationer anfördes mot att införa en möjlighet att återkalla ett svenskt medborgarskap.

Konstitutionsutskottet har i sitt yttrande anført bl.a. att en möjlighet att återkalla ett beslut om naturalisation skulle kräva en grundlagsändring. För en grundlagsändring krävs enligt konstitutionsutskottet mycket starka skäl och en sådan bör inte beslutas utan stor politisk enighet. Konstitutionsutskottet anser inte att en ändring i regeringsformen på denna punkt är motiverad.

Med hänvisning till det anförda avstyrker socialförsäkringsutskottet motion 2000/01:Sf3 yrkande 9.

Språkkunskaper m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om krav på språkkunskaper m.m. för att erhålla svenskt medborgarskap och om konkurrensut-sättning av sfi. *Jämför reservationerna 5 (m) och 6 (m).*

Gällande ordning

Det ställs i dag inte några krav på språkkunskaper eller kunskaper om det svenska samhället som villkor för att få svenskt medborgarskap.

Svenskundervisning för invandrare (sfi) syftar till att ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i det svenska språket och det svenska samhället. Kommunerna är skyldiga att erbjuda kostnadsfri utbildning till dem som har otillräckliga kunskaper. Kommunerna skall också aktivt söka upp och motivera till utbildning.

Propositionen

I propositionen anføres att för de allra flesta som bor i Sverige är det svenska språket nyckeln till samhället och en nödvändig länk för att skapa förståelse och ömsesidig respekt människor emellan. Förutsättningarna varierar mellan olika människor, och det är ytterst de enskilda individerna som måste ta ansvar för sin språkinläring. Det allmännas uppgift är enligt propositionen att se till att professionell undervisning erbjuds och att den är av god kvalitet samt att undervisningen så långt möjligt anpassas till individuella förutsättningar och behov. Samhället kan stimulera men inte tvinga fram motivation och kunskaper.

Regeringen anser att krav på språkkunskaper eller kunskaper om det svenska samhället inte skall införas som villkor för att få svenskt medborgarskap. Regeringen gör den bedömningen att det skulle vara förenat med betydande svårigheter att skapa en rättvis och praktiskt genomförbar ordning för det fall språkravet skulle införas. Kontrollen av att kunskapskravet uppnåts skulle också enligt regeringen innebära en administrativ belastning svår att försvara.

Motioner

I tre motioner framförs krav på att dokumenterade språkkunskaper och kunskaper i samhällskunskap bör krävas för erhållande av svenskt medborgarskap.

I motion 2000/01:Sf2 av Inger René m.fl. (m) yrkandena 1 och 2 begärs att regeringen lägger fram förslag härom samt om hur språk- och samhällskunskapsprov för erkännande av svenskt medborgarskap kan utformas. Att flyktingar och invandrare inte lär sig svenska tillräckligt bra är enligt motionärerna ett allvarligt samhällsproblem och inte endast en skol- eller utbildningsfråga. Det handlar om delaktighet i samhället, hur man kan påverka sina egna livsförhållanden. Att inte förstå språket utgör ett hinder mot medverkan i ett lands demokratiska utveckling.

I motion 2000/01:Sf1 av Jeppe Johnsson (m) anføres att fler invandrare skulle känna sig motiverade att delta i svenskundervisningen om ett språkrav införas. Bättre svenskkunskaper skapar också större delaktighet i samhället. Motionären anser dock att dispens skall kunna ges.

Marietta de Pourbaix-Lundin (m) begär i motion 1999/2000:Sf601 förslag om att det skall införas krav på dokumenterade kunskaper i vardagligt användande av det svenska språket. Motionären anser att kunskaperna bör motsvara grundskolenivå och att undantag skall kunna medges på grund av ålder eller andra särskilda skäl.

I motion 2000/01:Sf3 av Margit Gennser m.fl. (m) yrkande 7 begärs förslag på lämpliga former för att bibringa blivande medborgare kunskaper om den gemensamma värdegrund som Sverige under århundraden byggt upp.

Inger René m.fl. (m) begär i motion 2000/01:Sf2 yrkande 3 ett tillkännagivande om konkurrensutsättning av sfi. Motionärerna anser att eleverna härigenom får frihet att välja den skola som bäst för varje individs behov fullföljer sin uppgift – att förmedla kunskap.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är utomordentligt viktigt för den enskilde invandraren att ha kunskaper i svenska språket och att man på alla sätt bör underlätta för invandrarna att få sådana kunskaper.

Enligt utskottets mening ökar goda kunskaper i svenska språket och om svenska samhällsförhållanden förutsättningarna för arbete och deltagande i samhällslivet. Utskottet delar regeringens bedömning att det allmännas uppgift bör vara att se till att professionell undervisning erbjuds och att den är av god kvalitet samt att undervisningen så långt möjligt anpassas till individuella förutsättningar och behov. Utskottet anser också att det ytterst är de enskilda individerna som måste ta ansvar för sin språkinläring. Samhället kan stimulera språkinläringen, men motivationen och kunskaperna kan inte tvingas fram. Enligt utskottets uppfattning skulle ett språkrav för erhållande av svenskt medborgarskap medföra svårigheter. Bland annat uppkommer frågan om vilken kunskapsnivå som skall uppnås och hur denna skall dokumenteras. Vidare skulle kontrollen av att kunskapskravet uppnåtts innebära en ökad administration. Utskottet delar regeringens bedömning att det skulle vara förenat med betydande svårigheter att få till stånd ett rättvist och praktiskt system.

Med hänsyn till det anförda avstyrker utskottet motionerna 2000/01:Sf2 yrkandena 1 och 2, 2000/01:Sf1 och 1999/2000:Sf601.

Utskottet vill peka på att sfi är en sammanhållen utbildning under kommunalt huvudmannaskap men att det står kommunerna fritt att uppdra åt andra att anordna undervisningen. Sfi ges på flera olika nivåer och kursplanen skall ta hänsyn till olika gruppers behov. Efter sfi-studierna är det möjligt att fortsätta att studera på t.ex. folkhögskola eller komvux. Utskottet noterar att läroplanen för bl.a. sfi även omfattar skolans roll när det gäller samhällets gemensamma värderingar.

Utskottet noterar också att Riksdagens revisorer har granskat svenskundervisningen och arbetsmarknadssituationen för invandrare. I rapporten 2000/01:3 Språk och arbete konstaterar revisorerna att svenskundervisningen för invandrare inte är anpassad till de elevgrupper som har svårast att lära sig svenska – framför allt äldre invandrare och invandrare med kort skolutbildning. Revisorerne menar att utbildningen måste förändras för att dessa elever skall få en möjlighet att lära sig tillräckligt bra svenska. Utskottet kan konstatera att revisorerens invändningar främst rör problem för de elevgrupper som har svårast att lära sig svenska.

Frågor om sfi kommer att behandlas i en proposition om vuxenutbildningen som regeringen avser att lämna till riksdagen under våren.

Utskottet anser att propositionen om vuxenutbildningen bör avvaktas och avstyrker motion 2000/01:Sf2 yrkande 3. Även motion 2000/01:Sf3 yrkande 7 avstyrks.

Information och handläggning av medborgarskapsärenden m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om vilken myndighet som skall informera om medborgarskapets innebörd respektive handlägga medborgarskapsärenden och om utformning av ceremonier vid erhållande av svenskt medborgarskap. *Jämför reservationerna 7 (kd) och 8 (m).*

Propositionen

Migrationsverket är central utlänningsmyndighet och beslutar i ärenden som rör svenskt medborgarskap. I propositionen anges att Migrationsverket fortsatt skall ha till uppgift att informera om förutsättningarna för att erhålla svenskt medborgarskap.

Integrationsverket har ett övergripande ansvar för alla åtgärder som utgör ett led i integrationen. Regeringen anser därför att det bör vara en uppgift för Integrationsverket att svara för att information om medborgarskapets innebörd utarbetas och att den sprids på lämpligt sätt såväl bland svenska som utländska medborgare och bland statslösa.

När det gäller frågan om särskilda ceremonier bör hållas för personer som förvärvar svenskt medborgarskap anføres i propositionen att en utlänning som blir svensk medborgare måste kunna känna att han eller hon därmed betraktas som svensk och accepteras fullt ut av det svenska samhället. Regeringen anser att det är viktigt att nya medborgare välkomnas till det svenska samhället under värdiga former. Detta bör emellertid som hittills vara ett frivilligt åtagande för kommunerna. I propositionen anges att Integrationsverket bör kunna utforma informationsmaterial som ger exempel på lämpliga sätt att genomföra arrangemangen som kommunerna står för, i vissa fall i samverkan med länsstyrelsen.

Motioner

I motion 2000/01:Sf4 av Magda Ayoub m.fl. (kd) yrkande 3 anføres att det är mycket viktigt att informationen till den som ansöker om dubbelt medborgarskap är grundlig. Eftersom det är Migrationsverket som beslutar om svenskt medborgarskap bör det vara därifrån informationen utgår och inte, som före-

slås i propositionen, från Integrationsverket. I motionen begärs ett tillkännagivande om detta.

I motion 1999/2000:Sf622 av Viola Furubjelke och Sonia Karlsson (s) begärs ett tillkännagivande om att medborgarskapsfrågor skall handläggas av Integrationsverket.

När det gäller formerna vid förvärv av svenskt medborgarskap begär Margit Gennser m.fl. (m) i motion 2000/01:Sf3 yrkande 8 att regeringen lägger fram förslag på lämpliga ceremonier vid förvärv av svenskt medborgarskap. Motionärerna framhåller att ett medborgarskap innebär att man blir medborgare i en stat och inte i en kommun. Det tillkommer därför riksdag och regering att utforma lämpliga ceremonier, som kan administreras av landshövdingarna.

Utskottets ställningstagande

Migrationsverket är central utlänningsmyndighet med uppgift bl.a. att pröva ärenden om svenskt medborgarskap. Utskottet finner inte skäl att, såsom yrkas i motion 1999/2000:Sf622, överföra denna prövning på Integrationsverket. Motionen avstyrks.

Utskottet anser att det bör ankomma på Migrationsverket att, som också gäller i dag, informera om förutsättningarna för att erhålla svenskt medborgarskap och om ansöknings- och anmälningsprocessen.

Integrationsverket har ett övergripande ansvar för åtgärder som utgör ett led i integrationen. Integrationsverket vänder sig också till alla som är bosatta i Sverige, såväl utlänningar som svenska medborgare. Utskottet, som tidigare har pekat på medborgarskapets betydelse för integrationsprocessen, anser i likhet med regeringen att Integrationsverket är mest lämpat för att ta ansvar för den information som rör medborgarskapets innebörd. Som ett komplement till Migrationsverkets information om svenskt medborgarskap bör således Integrationsverket ansvara för att en allmän information om medborgarskapets innebörd eller betydelse utarbetas och sprids på lämpligt sätt.

Med det anförda avstyrker utskottet motion 2000/01:Sf4 yrkande 3.

Utskottet har tidigare vid ett flertal tillfällen avstyrkt motionsyrkanden om införande av en statligt arrangerad ceremoni vid förvärv av svenskt medborgarskap, senast i betänkande 1994/95:SfU2. Utskottet har därvid påtalat att det står kommunerna fritt att anordna en högtidlighet för sådana kommuninvånare som beviljas svenskt medborgarskap och att så sker i flera kommuner. Utskottet delar regeringens bedömning att det är viktigt att nya medborgare välkomnas till det svenska samhället under värdiga former. Detta bör emellertid som hittills vara ett frivilligt åtagande för kommunerna. Utskottet avstyrker med det anförda motion 2000/01:Sf3 yrkande 8.

Ansökningskostnader

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om avgifter för att ansöka om svenskt medborgarskap. *Jämför särskilda yttranden 2 (m) och 3 (v).*

Gällande ordning

Av 9 a § första stycket medborgarskapskungörelsen (1969:235) framgår att avgift tas ut för prövning av anmälan och ansökan enligt MedbL.

Avgiften för ansökan om naturalisation är 1 500 kr.

Ogifta barn under 18 år som omfattas av förälderns naturalisationsbeslut är befriade från avgift. Avgift tas inte heller ut av statslösa som fått flyktingförklaring eller resedokument utfärdade av svensk myndighet.

Vid anmälan om svenskt medborgarskap i vissa fall för nordiska medborgare är avgiften 475 kr. Avgiften vid annan anmälan samt vid ansökan i andra fall är 175 kr.

Motioner

I motionerna 2000/01:Sf634 av Ulla Hoffmann m.fl. (v) och 1999/2000:Sf613 av Tasso Stafilidis m.fl. (v) anges att möjligheten att ansöka om svenskt medborgarskap är en grundläggande mänsklig och demokratisk rättighet. Många invandrade personer är av olika anledningar beroende av socialbidrag. Inom det ekonomiska biståndet som kommunen ger enligt socialtjänstlagen ryms inte kostnaden för att ansöka om svenskt medborgarskap. Motionärerna anser att regeringen bör se över systemet med avgifter med målsättningen att svenskt medborgarskap skall kunna sökas kostnadsfritt. Enligt motionärerna täcks kostnaderna för själva handläggningen av anslag till Migrationsverket och avgifterna går direkt till statsinkomsterna. En ändring av avgifterna medför enligt motionärerna inte ökade utgifter utan endast minskade statliga intäkter med ca 39 miljoner kronor. I motionerna begärs tillkännagivanden härom.

I motion 2000/01:Sf632 av Martin Nilsson (s) anförts att regeringen bör granska vilken effekt avgiften har vid ansökan om svenskt medborgarskap. Motionären anser att avgiften på sin höjd bör motsvara de administrativa kostnaderna för medborgarskapsansökan. I motionen begärs ett tillkännagivande om detta.

Yilmaz Kerimo (s) begär i motion 1999/2000:Sf631 ett tillkännagivande om att avgifterna vid ansökan om svenskt medborgarskap bör ses över. Motionären anser att kostnaden antingen bör ingå i begreppet skälig levnadsnivå för socialbidrag eller att de som är socialbidragsberoende befrias från att betala avgift.

Utskottets ställningstagande

Av artikel 13 i 1997 års europeiska konvention om medborgarskap framgår att konventionsstaterna skall tillse att avgifterna för bl.a. förvärv av medborgarskap är skäliga. Enligt 1997 års medborgarskapskommitté kan den nuvarande avgiften om 1 500 kr knappast anses direkt strida mot konventionen. Avgiften är emellertid så pass hög att den för många människor kan utgöra ett problem.

Enligt utskottets uppfattning är det mycket viktigt att försäkra sig om att avgiftens storlek inte är ett hinder för någon att ansöka om svenskt medborgarskap. Frågan om vilka kostnader som rimligen kan godtas bör utgå från att den enskilde aldrig skall behöva avstå från att ansöka på grund av avgiftsnivån. Eftersom avgift tas ut även om ansökan avslås kan avgiftens storlek i vissa fall få betydelse för om ett avslag överklagas eller om en ny ansökan ges in senare.

Utskottet utgår från att regeringen, förutom vid den sedvanliga budgetbehandlingen, i samband med uppföljningen av den nya lagen även granskar effekterna av avgifternas storlek och utformning.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna 2000/01:Sf634, 1999/2000:Sf613, 2000/01:Sf632 och 1999/2000:Sf631.

Lagförslagen i övrigt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens övriga förslag, bl.a. förslag om att barn med svensk far alltid skall förvärva svenskt medborgarskap vid födelsen om barnet föds i Sverige och annars, om föräldrarna inte är gifta med varandra, efter anmälan samt förslag som underlättar för barn och ungdomar med utländskt medborgarskap att erhålla svenskt medborgarskap.

Propositionen

Övriga i propositionen föreslagna förändringar innebär i huvudsak följande.

Regeringen föreslår att *ett barn med svensk far* alltid skall förvärva svenskt medborgarskap vid födelsen om barnet föds i Sverige. Föds barnet utomlands och är föräldrarna inte gifta med varandra skall barnet kunna förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan av fadern. Giltig faderskapsfastställelse måste finnas när anmälan sker. Fadern behöver inte ha del i vårdnaden för att göra en anmälan och moderns eller särskilt förordnad vårdnadshavares samtycke skall inhämtas. Åldersgränsen för barns samtycke föreslås sänkas från 15 till 12 års ålder.

För att underlätta för *barn och ungdomar* med utländskt medborgarskap att erhålla svenskt medborgarskap föreslås att dessa barn skall kunna förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan om barnet har permanent uppehålls-

tillstånd i Sverige och dessutom hemvist här sedan fem år. En anmälan skall göras innan barnet fyllt 18 år.

Anmälan kan också göras efter det att en person med utländskt medborgarskap fyllt 18 år men innan denne fyllt 20 år. I dessa fall krävs förutom permanent uppehållstillstånd att personen har haft hemvist i Sverige sedan han eller hon fyllde 13 år.

Det *krav på permanent uppehållstillstånd* som föreskrivs i lagen skall inte gälla den som är medborgare i Danmark, Finland, Island och Norge. När det gäller medborgare i övriga EES-länder föreslås att ett tidsbegränsat s.k. EES-tillstånd för minst fem år likställs med ett permanent uppehållstillstånd.

Återvinning av svenskt medborgarskap skall enligt regeringen vara möjligt för den som har fyllt 18 år och har haft hemvist i Sverige under sammanlagt tio år före 18 års ålder och som dessutom har hemvist här sedan två år. Som en konsekvens av förslaget om dubbelt medborgarskap skall det inte krävas att sökanden i samband med återvinningen befriar sig från sitt utländska medborgarskap. Möjligheten till återvinning skall stå öppen även för den som har förvärvat sitt svenska medborgarskap på annat sätt än genom födelsen.

Beträffande *svenskt medborgarskap efter ansökan (naturalisation)* föreslås att nuvarande praxis skall framgå av lagen när det gäller dels kravet på permanent uppehållstillstånd för att söka svenskt medborgarskap, dels att fyra års hemvistid är tillräckligt för att den som är statslös eller flykting skall beviljas svenskt medborgarskap. I övrigt skall villkoren för naturalisation vara oförändrade. Begreppet "hederlig vandel" föreslås ersättas med "hederligt levnadssätt". Regeringen anser att begreppen är synonyma.

Som en konsekvens av förslaget om att tillåta dubbelt medborgarskap slopas systemet med villkorad naturalisation.

Om det är till gagn för Sverige kan dispens beviljas från villkoren för naturalisation. Denna dispensgrund är mycket ovanlig och föreslås tas bort. Det skall dock finnas en möjlighet att bevilja dispens om det finns särskilda skäl.

Den som är sambo med en svensk medborgare skall jämnställas med den som är gift med en svensk medborgare i fråga om dispens. Samma förhållande skall gälla för homosexuella sambor.

Innehav av dubbelt medborgarskap utgör enligt nuvarande praxis tillräckliga skäl för att bifalla en ansökan om *befrielse från svenskt medborgarskap*. I propositionen föreslås att denna praxis skall komma till uttryck i den nya lagen. Befrielse från svenskt medborgarskap i de fall sökanden har hemvist i Sverige får därför vägras endast om det föreligger särskilda skäl.

I propositionen anges att det finns skäl att införa ett tvåinstanssystem för s.k. *säkerhetsärenden*. Ett tvåinstanssystem överensstämmer med 1997 års konvention och medför även att regeringen avlastats prövningen av förvaltningsärenden. Migrationsverket föreslås överta funktionen som första instans från regeringen. Migrationsverkets beslut skall sedan kunna överklagas till regeringen.

När det gäller *överlämnande av ärenden till regeringen* föreslås att möjligheten att överlämna ett ärende i prejudikatsyfte skall finnas kvar. Möjligheten att överlämna ett ärende som bedöms ha betydelse för rikets förhållande till främmande makt eller mellanfolklig organisation samt möjligheten att överlämna ett ärende för att synnerliga skäl talar för det föreslås emellertid tas bort. Regeringen är enligt propositionen på annat sätt tillförsäkrad insyn i dessa ärenden, som också är mycket ovanliga.

Den nya medborgarskapslagen kommer att kompletteras med en förordning med *föreskrifter om lagens tillämpning*. Dessa är att betrakta som verkställighetsföreskrifter, som regeringen kan utfärda enligt 8 kap. 13 § RF.

Förordningen kommer även att innehålla föreskrifter motsvarande de som finns i nuvarande 10 § MedbL, och som rör regeringens rätt att efter avtal med Danmark, Finland, Island eller Norge förordna om tillämpningen av en eller flera bestämmelser gentemot dessa länder. Dessa föreskrifter kräver emellertid enligt regeringens bedömning stöd i lag. Bemyndigandet i 10 § MedbL kommer därför att föras över till den nya lagen och tas in i 16 §.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar förslaget om att ett barn med en svensk far automatiskt skall förvärva svenskt medborgarskap vid födelsen om barnet föds i Sverige och att barnet om föräldrarna inte är gifta med varandra och det föds i utlandet skall kunna få svenskt medborgarskap genom anmälan. Utskottet delar även regeringens uppfattning att man bör underlätta för barn och ungdomar med utländskt medborgarskap på så sätt att de genom anmälan kan erhålla svenskt medborgarskap efter fem års hemvist i Sverige. Utskottet har inte heller i övrigt något att erinra mot regeringens förslag. Utskottet noterar dock att konstitutionsutskottet beträffande bemyndigandet i 16 § påpekar att det i praktiken endast är en bestämmelse om ikraftträdande och att bemyndigandet huvudsakligen grundas på konstitutionell praxis. Konstitutionsutskottet finner det inte tillfredsställande med en konstitutionell praxis som inte överensstämmer med regeringsformens ordalydelse och förordar att en översyn av berörda regler i regeringsformen görs i lämpligt sammanhang.

Utskottet, som i tidigare avsnitt har behandlat vissa delar av lagförslaget, tillstyrker regeringens förslag till lag om svenskt medborgarskap i övrigt.

Utskottet tillstyrker även förslaget till lag om ändring i lagen om homosexuella sambor.

Ikraftträdande, övergångsbestämmelser och ekonomiska konsekvenser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om att den nya lagen om svenskt medborgarskap skall träda i kraft den 1 juli 2001, att reg-

lerna om automatisk förlust av svenskt medborgarskap skall tillämpas till den 1 juli 2002 gentemot de länder som är bundna av 1963 års konvention och att den som har förlorat sitt svenska medborgarskap under vissa förutsättningar kan återfå det efter anmälan före den 1 juli 2003.

Propositionen

Lagen om svenskt medborgarskap föreslås träda i kraft den 1 juli 2001. Genom den nya lagen upphävs lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap samt 13 § första stycket lagen (1924:130) om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap.

I propositionen föreslås övergångsbestämmelser som bl.a. innebär att en person som förlorat sitt svenska medborgarskap enligt 7 § i 1950 års lag, men som skulle haft det kvar om den nya lagen gällt vid tidpunkten för förlusten, återfår svenskt medborgarskap om han eller hon hos Migrationsverket före den 1 juli 2003 anmäler önskemål om det. Detta gäller dock inte personer som haft möjlighet att återfå svenskt medborgarskap redan enligt övergångsbestämmelserna till lagen (1979:139) om ändring i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap. Vidare föreslås att reglerna om automatisk förlust av svenskt medborgarskap skall tillämpas till den 1 juli 2002 gentemot de länder som är bundna av bestämmelserna om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap i 1963 års europeiska konvention.

Regeringen anser att osäkerheten när det gäller samhällsekonomiska kostnader till följd av förslaget är så stor att någon preciserad beräkning inte bör göras. Bedömningen är dock att nettokostnaderna kommer att bli förhållandevis marginella. På sikt bör en viss ökning av antalet personer som väljer att bosätta sig i Sverige inte vara negativt för svensk samhällsekonomi.

När det gäller kostnaderna för handläggningen av medborgarskapsärenden hos Migrationsverket och Utlänningsnämnden bör enligt propositionen den förväntade tillfälliga ökningen av antalet ansökningar kunna hanteras utan ytterligare kostnader för staten. På sikt bör förslaget leda till att handläggningen underlättas och förenklas i flera avseenden, exempelvis när det gäller s.k. villkorat medborgarskap och förslaget om att underlätta för barn och ungdomar att på ett förenklat sätt få svenskt medborgarskap efter anmälan. Hos förvaltningsdomstolarna kan de nya reglerna leda till en viss ökning av antalet mål. Ökningen beräknas dock inte bli större än att handläggningen kan klaras inom ramen för tillgängliga resurser.

Utskottets ställningstagande

Före 1979 kunde ett barn under vissa förutsättningar förlora sitt svenska medborgarskap om barnet fick ett utländskt medborgarskap genom att föräldrarna ingick äktenskap med varandra (7 § punkt 4). Denna bestämmelse upphörde den 1 juli 1979 men enligt övergångsbestämmelserna kunde barnet genom anmälan av modern återfå sitt svenska medborgarskap. Detta gällde dock

under förutsättning att barnet var fött den 1 juli 1961 eller senare, att anmälan gjordes före den 1 juli 1982 och att modern vid anmälningstillfället var svensk medborgare och barnet under 18 år.

Föreningen Svenskar i världen har i en skrivelse till utskottet framfört att det föreslagna undantaget för personer som haft möjlighet att återfå svenskt medborgarskap enligt övergångsbestämmelserna till lagen (1979:139) om ändring i MedbL bör utgå. Förening anser att informationen i samband med 1979 års lagändring till mödrar bosatta utomlands var bristfällig.

De övergångsbestämmelser som föreslås gälla vid ikraftträdandet av den nya medborgarskapslagen avser sådana regeländringar som genomförs med den nya lagen. Utskottet delar därför bedömningen i propositionen att möjligheten att genom anmälan återfå svenskt medborgarskap som förlorats automatiskt inte bör omfatta personer som förlorat medborgarskapet enligt en tidigare bestämmelse och som redan haft möjlighet att genom anmälan återfå sitt svenska medborgarskap. Utskottet kan konstatera att de barn som innan 1979 års lag trädde i kraft förlorat sitt svenska medborgarskap enligt förutvarande 7 § 4 MedbL och som haft möjlighet att utnyttja de tidigare övergångsbestämmelserna i dag är mellan 22 och 40 år gamla. Enligt utskottets uppfattning gäller också för dessa personer de vanliga bestämmelserna i medborgarskapslagen om möjlighet att erhålla svenskt medborgarskap på annat sätt än genom anmälan.

Utskottet har således inget att erinra mot de nu föreslagna övergångsbestämmelserna i denna del.

Vissa länder har tillträtt endast kapitel 2 om militära förpliktelser vid flerfaldigt medborgarskap i 1963 års europeiska konvention och omfattas således inte av konventionens kapitel 1 om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap. I övergångsbestämmelsernas punkt 1 bör därför i förtydligande syfte anges att reglerna om förlust av medborgarskap i 7 § MedbL skall tillämpas till den 1 juli 2002 när det gäller svenska medborgare som blir medborgare i en annan stat som är bunden av bestämmelserna om begränsning av flerfaldigt medborgarskap (kapitel 1) i 1963 års europeiska konvention. På detta sätt klargörs att endast de länder som tillträtt konventionens första kapitel berörs av övergångsbestämmelsen.

Utskottet tillstyrker med denna ändring förslagen om ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Dubbelt medborgarskap (punkt 1)

av Gustaf von Essen, Göran Lindblad, Cecilia Magnusson och Margareta Cederfelt (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen beslutar dels avslå regeringens förslag om att godkänna att Sverige säger upp 1963 års konvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och om militära förpliktelser i fall av flerfaldigt medborgarskap samt att godkänna 1997 års europeiska konvention om medborgarskap och dels tillkännage för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Sf3 yrkandena 1–6 och avslår motionerna 1999/2000:Sf637 yrkande 11 och 1999/2000:Sf640 yrkande 12.

Ställningstagande

Enligt vår mening minskas medborgarskapets stora betydelse inte på något sätt av den allmänna globaliseringen eller medlemskap i EU. Vi kan inte heller se att möjligheten att ha ett eller flera medborgarskap i sig skulle bidra till en bättre integration, det kan till och med vara tvärtom.

Vi anser att det ur principiell synpunkt är viktigt att en medborgare inte genom valhandlingar eller genom valbarhet bör kunna påverka den politiska utvecklingen i flera länder. Denna princip urholkas ytterligare genom regeringens förslag. En författningsändring som leder till dubbel rösträtt i nationella val bör därför enligt vår mening inte genomföras. Vidare är vi av den åsikten att ett av de viktigaste åtagandena en stat har gentemot sina medborgare är att fullt ut agera för att tillvarata sina medborgares intressen i samband med utrikesbesök. Den som har dubbelt eller flerfaldigt medborgarskap befinner sig i dessa fall i en mer utsatt position än personer med enbart ett medborgarskap.

Vår uppfattning är att en stor grupp människor med invandrarbakgrund i praktiken kan komma att uteslutas från tjänstgöring i försvaret bl.a. för att de följt statsmakternas intentioner vad gäller medborgarskap. Detta vore olyckligt för den etniska representativiteten och därmed försvarets förankring i hela det svenska samhället. Försvarets personal måste vara allsidigt användbar och ha samma skyldighet att delta i all verksamhet, även vid internationella insat-

ser. En övergång till tillåtande av flera medborgarskap riskerar även att på sikt skapa ett A- och ett B-lag, främst bland Försvarsmaktens anställda.

Vi anser således att det inte föreligger något bärande motiv för att överge den grundläggande principen i svensk offentlig rätt om undvikande av dubbelt medborgarskap. De undantag från principen som finns redan i dag bör enligt vår mening även fortsatt gälla. Vi föreslår att riksdagen avslår propositionens förslag om att Sverige skall säga upp 1963 års konvention om undvikande av fall av flerfaldigt medborgarskap och godkänna 1997 års europeiska konvention om medborgarskap. Regeringen bör återkomma med förslag till kompletterande bestämmelser i nya medborgarskapslagen i enlighet med vad vi anfört.

2. Svenskt medborgarskap genom adoption (punkt 2)

av Rose-Marie Frebran och Magda Ayoub (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om svenskt medborgarskap såvitt avser 3 § och tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Sf4 yrkande 1.

Ställningstagande

För att barn över 15 år skall få svenskt medborgarskap krävs viss hemvistid. Skälen härför anges vara att samma regler skall gälla för adoptivbarn som för biologiska barn. Vi anser emellertid att en annan ordning kan gälla för adoptivbarn än vad som gäller för biologiska barn som ansöker om självständig naturalisation, eftersom familjeförhållandena skiljer sig åt. Barn som kommer till Sverige med sin familj har normalt samma medborgarskap som föräldrarna medan adoptivbarn oftast inte har samma medborgarskap som adoptivföräldrarna när barnet kommer till Sverige. Vi anser att barn som adopteras efter fyllda 12 år men före 18 års ålder skall ha rätt att förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan om en av föräldrarna är svensk medborgare. Regeringen bör återkomma med förslag till lagändring härom. Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi här har framfört.

3. Svenskt medborgarskap för statslösa barn och ungdomar (punkt 3)

av Rose-Marie Frebran och Magda Ayoub (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om svenskt medborgarskap såvitt avser 6 § och tillkännager för regeringen som sin mening vad som

framförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Sf4 yrkande 2 och avslår motionerna 1999/2000:Sf637 yrkande 10 och 2000/01:Sf274 yrkande 10.

Ställningstagande

Vi anser att det i medborgarskapslagen bör klargöras vem som skall kunna göra en anmälan om svenskt medborgarskap för ett statslöst barn. Om förälder eller annan vårdnadshavare saknas bör enligt vår mening en god man kunna göra anmälan. Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi har framfört härom.

4. Återkallelse av beslut om naturalisation (punkt 4)

av Gustaf von Essen, Göran Lindblad, Cecilia Magnusson och Margareta Cederfelt (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 4. Riksdagen bifaller därmed motion 2000/01:Sf3 yrkande 9.

Ställningstagande

Det är stötande för den allmänna rättskänslan att t.ex. en terrorist eller grov narkotikabrottsling, eller en person som har begått grova brott och som har ljugit eller bluffat sig till ett svenskt medborgarskap, inte kan fråntas medborgarskapet.

Vi anser att regeringsformens regler om undantag från förbudet att beröva svenska medborgare medborgarskapet bör kompletteras. Möjligheten bör utredas att genom lag göra ytterligare undantag för den som förvärvat medborgarskapet genom naturalisation. Detta får dock inte leda till att en person blir statslös. Frågorna om hänsyn till statslöshet och betydelsen av dubbla medborgarskap bör regleras i lag.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi har framfört om återkallelse av beslut om naturalisation.

5. Språkkunskaper som villkor för svenskt medborgarskap (punkt 5)

av Gustaf von Essen, Göran Lindblad, Cecilia Magnusson och Margareta Cederfelt (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 5. Riksdagen bifaller därmed motionerna 1999/2000:Sf601, 2000/01:Sf1 och 2000/01:Sf2 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

De flesta länderna i Europa har bestämmelser som säger att medborgarskap i landet kräver kunskaper i landets språk. Med ett medborgarskap följer såväl rättigheter som skyldigheter. Medborgarskapet är också enligt vår mening en viktig symbolisk handling och en reell markering av en djupare relation till Sverige. Genom att ställa krav på vissa svensk-kunskaper för att erhålla svenskt medborgarskap skulle också motivationen att delta i svenskundervisningen öka.

Vi anser att kunskaper i svenska språket och samhällskunskap bör vara en förutsättning för att erhålla ett svenskt medborgarskap. Dispensmöjligheter skall finnas för t.ex. äldre sökande. Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi har framfört.

6. Svenskundervisning för invandrare (punkt 6)

av Gustaf von Essen, Göran Lindblad, Cecilia Magnusson och Margareta Cederfelt (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 6. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2000/01:Sf2 yrkande 3 och 2000/01:Sf3 yrkande 7.

Ställningstagande

Att flyktingar/invandrare inte lär sig svenska tillräckligt bra är enligt vår mening ett allvarligt samhällsproblem och inte endast en skol- eller utbildningsfråga. Att inte förstå språket utgör ett hinder mot medverkan i ett lands demokratiska utveckling.

Sfi-utbildningen visar dåliga resultat och har kritiserats. Enligt Skolverkets stora invandrarstudie 1998 pekar siffrorna på en nedåtgående trend när det gäller den språkliga integreringen. Många kvalificerade och akademiskt utbildade invandrare får inte en chans att söka sig till intensivkurser i svenska. Vi anser att sfi bör konkurrensutsättas så att eleverna får frihet att välja den skola som bäst för varje individs behov fullföljer sin uppgift – att förmedla kunskap.

Vi anser också att det är viktigt att blivande medborgare tillgodogör sig kunskaper om den gemensamma värdegrund som Sverige under århundraden byggt upp. Regeringen bör återkomma med förslag om lämpliga former för hur detta skall ske.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi har framfört om konkurrensutsättning av sfi och gemensam värdegrund.

7. Information och handläggning av medborgarskapsärenden (punkt 7)

av Rose-Marie Frebran och Magda Ayoub (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 7. Riksdagen bifaller därmed motion 2000/01:Sf4 yrkande 3 och avslår motion 1999/2000:Sf622.

Ställningstagande

Vi anser att det är mycket viktigt att informationen till den som ansöker om dubbelt medborgarskap är grundlig. Alla komplikationer och problem som kan uppstå till följd av dubbla medborgarskap måste vara tydligt definierade i den information som skickas ut. Eftersom det är Migrationsverket som beslutar om svenskt medborgarskap bör det enligt vår mening vara Migrationsverket som står för informationen, inte Integrationsverket. Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi har framfört om information om medborgarskapsfrågor.

8. Ceremonier för nya svenska medborgare (punkt 8)

av Gustaf von Essen, Göran Lindblad, Cecilia Magnusson och Margareta Cederfelt (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 8. Riksdagen bifaller därmed motion 2000/01:Sf3 yrkande 8.

Ställningstagande

Vi anser att ett medborgarskap inte i första hand innebär att man blir medborgare i en kommun utan i staten Sverige. Det tillkommer därför riksdag och regering att utforma lämpliga ceremonier för nya svenska medborgare som skulle kunna administreras av landshövdingarna som agerar som regeringens och riksdagens representanter. Ingenting hindrar att även kommunerna involveras i ceremonierna. Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi har framfört om ceremonier vid erhållande av svenskt medborgarskap.

Särskilda yttranden

1. Svenskt medborgarskap för statslösa barn och ungdomar (punkt 3)

Kerstin-Maria Stalin (mp) anför:

Vi anser att alla statslösa barn som vistas i Sverige bör kunna ansöka om svenskt medborgarskap i och med att de får permanent uppehållstillstånd, utan något krav på viss hemvistid.

2. Ansökningskostnader (punkt 9)

Gustaf von Essen, Göran Lindblad, Cecilia Magnusson och Margareta Cederfelt (alla m) anför:

Utskottet anger i betänkandet att regeringen bör granska effekterna av avgifternas storlek och utformning. Vi vill framhålla att en avgift i sig i många fall fyller en avhållande funktion. Det är enligt vår mening viktigt att den enskilde noga överväger tidpunkten för sin ansökan om svenskt medborgarskap. Lägre avgifter skulle enligt vår uppfattning kunna leda till ett ökat antal icke seriösa ansökningar och därmed en ökad arbetsbörda för Migrationsverket. Vi anser att det för närvarande inte finns något skäl att överväga en sänkning av avgifterna i medborgarskapsärenden.

3. Ansökningskostnader (punkt 9)

Ulla Hoffmann och Sven-Erik Sjöstrand (båda v) anför:

Enligt vår mening är möjligheten att ansöka om svenskt medborgarskap en grundläggande mänsklig och demokratisk rättighet. Kostnaden för att ansöka om naturalisation är i dag 1 500 kr. Det är en stor utgift för personer med låga inkomster. Många invandrade personer är av olika anledningar beroende av socialbidrag. Kostnaden för att ansöka om svenskt medborgarskap ryms inte inom det ekonomiska biståndet enligt socialtjänstlagen. Enligt vår mening begränsar detta med stor sannolikhet individens möjlighet att ansöka om svenskt medborgarskap.

Migrationsverket erhåller i dag anslag som skall täcka kostnaderna för själva handläggningen medan avgifterna går till statskassan. En förändring av avgifterna medför därför inte ökade utgifter utan endast minskade statliga intäkter. Vi anser att regeringen bör se över systemet med avgifter i samband med förvärv av svenskt medborgarskap med målsättningen att svenskt medborgarskap skall kunna sökas kostnadsfritt.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

I proposition 1999/2000:147 Lag om svenskt medborgarskap har regeringen (Kulturdepartementet) föreslagit

1. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om svenskt medborgarskap,
2. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1987:813) om homosexuella sambor,
3. att riksdagen godkänner att Sverige säger upp 1963 års konvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och om militära förpliktelser i fall av flerfaldigt medborgarskap (avsnitt 5),
4. att riksdagen godkänner 1997 års europeiska konvention om medborgarskap (avsnitt 22).

(Lagförslagen återfinns som bilaga 2)

Följdmotioner

2000/01:Sf1 av Jeppe Johnsson (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om krav på svenskkunskaper och dispensmöjligheter.

2000/01:Sf2 av Inger René m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag där dokumenterade språkkunskaper och kunskaper i samhällskunskap krävs för erkännande av svenskt medborgarskap.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag på hur språk- och samhällskunskapsprov för erkännande av svenskt medborgarskap kan utformas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om konkurrensutsättning av utbildningen svenska för invandrare.

2000/01:Sf3 av Margit Gennser m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen avslår regeringens förslag att överge principen om undvikande av dubbelt medborgarskap.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag att säga upp 1963 års konvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och om militära förpliktelser i fall av flerfaldigt medborgarskap.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs angående dubbel rösträtt och dubbelt medborgarskap.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs angående möjlighet till konsulärt bistånd vid dubbelt medborgarskap.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs angående värnplikt och säkerhetsaspekter vid dubbelt medborgarskap.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs angående integration och dubbelt medborgarskap.

7. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag på lämpliga former för att bibringa blivande medborgare kunskaper om den gemensamma värdegrund som Sverige under århundraden byggt upp, i enlighet med vad som anförs i motionen.

8. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag på lämpliga ceremonier vid förvärv av svenskt medborgarskap, i enlighet med vad i motionen anförs.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs angående förlust av svenskt medborgarskap.

2000/01:Sf4 av Magda Ayoub m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag att adoptivbarn, som fyllt 12 år men inte 18 år, genom anmälan och utan krav på hemvist skall få förvärva svenskt medborgarskap.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att klargöra vem som skall göra en medborgarskapsanmälan för ett statslöst barn.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Migrationsverket skall utge grundlig information vid ansökan om dubbelt medborgarskap.

Motioner från allmänna motionstider

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1999

1999/2000:Sf601 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om att det för erhållande av svenskt medborgarskap för utländsk medborgare skall införas krav på dokumenterade kunskaper i vardagligt användande av det svenska språket i enlighet med vad som anförts i motionen.

1999/2000:Sf613 av Tasso Stafilidis m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige bör sträva efter ett kostnadsfritt ansökningsförfarande för svenskt medborgarskap.

1999/2000:Sf622 av Viola Furubjelke och Sonia Karlsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att medborgarskapsfrågor skall handläggas av Integrationsverket.

1999/2000:Sf631 av Yilmaz Kerimo (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kostnader vid ansökan om svenskt medborgarskap.

1999/2000:Sf637 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om medborgarskap för statslösa barn,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om dubbelt medborgarskap.

1999/2000:Sf640 av Yvonne Ruwaida (mp) vari yrkas

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändrade direktiv för kommittén med översyn av lagen om svenskt medborgarskap.

Motioner väckta under allmänna motionstiden 2000

2000/01:Sf274 av Matz Hammarström m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

10. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring om vad som anføres i motionen om medborgarskap.

2000/01:Sf632 av Martin Nilsson och Margareta Sandgren (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att underlätta medborgarskap.

2000/01:Sf634 av Ulla Hoffmann m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om ansökan om svenskt medborgarskap.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

BILAGA 3

Konstitutionsutskottets yttrande

Konstitutionsutskottet yttrande

2001/01:KU4y

Lag om svenskt medborgarskap grundlagsfrågor

Till socialförsäkringsutskottet

Socialförsäkringsutskottet har den 11 september 2000 beslutat bereda konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1999/2000:147 Lag om svenskt medborgarskap jämte eventuella motioner.

Konstitutionsutskottets yttrande avser frågor som berör regeringsformen.

Utskottet

Propositionen

I propositionen (prop. 1999/2000:147) föreslås en ny lag om svenskt medborgarskap. Lagförslaget innebär bl.a. att det skall bli fullt ut möjligt att ha dubbelt medborgarskap. Det skall således inte krävas av den som söker svenskt medborgarskap att han eller hon avsäger sig sitt tidigare medborgarskap. Inte heller skall en svensk medborgare som söker och förvärvar ett annat medborgarskap därmed förlora det svenska medborgarskapet. Med dubbelt medborgarskap avses medborgarskap i en, två eller flera länder.

Regeringen föreslår också riksdagen att godkänna att Sverige säger upp 1963 års konvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och om militära förpliktelser i fall av flerfaldigt medborgarskap samt godkänna 1997 års europeiska konvention om medborgarskap.

Motioner

Propositionen har föranlett fyra motioner, varav en kommittémotion från Moderata samlingspartiet och en kommittémotion från Kristdemokraterna samt två enskilda motioner (m).

Av de nämnda motionerna berör endast *motion 2000/01:Sf3 av Margit Gennser m.fl. (m)* konstitutionsutskottets beredningsområde. I motionen, vari inledningsvis yrkas avslag på förslaget att överge principen om undvikande av dubbelt medborgarskap, begärs tillkännagivanden om vad som anförs i motionen dels om dubbel rösträtt och dubbelt medborgarskap (*yrkande 3*), dels om förlust av svenskt medborgarskap (*yrkande 9*).

Motionärerna anser att det ur principiell synpunkt är viktigt att fastslå att en medborgare inte genom dubbelt medborgarskap och därav följande dubbel rösträtt bör ha möjlighet att aktivt genom valhandlingar eller genom valbarhet vara med och påverka den politiska utvecklingen i flera länder.

Motionärerna hänvisar i frågan om förlust av medborgarskap till att de tidigare föreslagit att medborgarskap skall kunna förloras i vissa fall. De anser det stötande för den allmänna rättskänslan att grova brottslingar som har förvärvat svenskt medborgarskap genom falska uppgifter inte skall kunna fråntas medborgarskapet. Om regeringens förslag godtas av riksdagen borde det enligt motionärerna i större utsträckning vara möjligt att frånta en sådan person det svenska medborgarskapet, eftersom personen då i de flesta fall har ett annat medborgarskap.

Bakgrund

Gällande ordning

Grundlagsbestämmelser

Rösträtt och valbarhet vid riksdagsval

Regler om rösträtt och valbarhet till den svenska riksdagen finns i 3 kap. regeringsformen. Rösträtt vid val till riksdagen tillkommer endast svenska medborgare, som har fyllt 18 år, och som är eller någon gång har varit bosatta i Sverige. Endast den som uppfyller villkoren för rösträtt kan vara ledamot i riksdagen eller ersättare för ledamot.

Den svenska regleringen motsvarar vad som gäller i de flesta andra stater, dvs. rösträtten knyts vid val till ett lands parlament normalt till innehav av landets medborgarskap. Vissa länder kräver för rösträtt att man är eller har varit bosatt i landet.

Återkallelse av medborgarskap

I 2 kap. 7 § regeringsformen föreskrivs dels att ingen medborgare får landsförvisas eller hindras att resa in i riket, dels huvudregeln att ingen medborgare som är eller har varit bosatt i riket får berövas sitt medborgarskap. Undantag från förbudet att beröva en medborgare medborgarskapet gäller om medborgaren samtidigt, efter uttryckligt samtycke eller genom att inträda i allmän tjänst, blir medborgare i en annan stat. Vidare får föreskrivas att barn under arton år skall följa sina föräldrar eller en av dem i fråga om sitt medborgarskap samt – i enlighet med överenskommelse med en annan stat – att den som

sedan födelsen är medborgare även i den andra staten och är varaktigt bosatt där förlorar sitt svenska medborgarskap vid arton års ålder eller senare.

Medborgarskapskrav i grundlagen

Svenskt medborgarskap är ett behörighetskrav för vissa befattningar. I regeringsformen föreskrivs detta krav för – utom statschef och statsråd – även domare och vissa förvaltningstjänstemän. Även i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen finns vissa bestämmelser om krav på svenskt medborgarskap. Bestämmelserna innehåller endast krav på svenskt medborgarskap, och medborgarskap även i en annan stat utgör aldrig något behörighets hinder enligt regeringsformen. En annan sak är att medborgarskap även i en annan stat är en av de aspekter som bör vägas in vid säkerhetsprövning enligt säkerhetsskyddslagen (1996:627).

En översyn har gjorts av krav i lagstiftningen, som är relaterade till medborgarskap. Utredningen (Ku 1999:02, dir. 1999:4) skall bl.a. kartlägga i vilka sammanhang det i lagar och andra författningar ställs krav på svenskt medborgarskap eller andra krav relaterade till medborgarskap samt analysera dels de argument med vilka förekommande krav tidigare motiverats, dels vad olika krav relaterade till medborgarskap i praktiken innebär. Utredaren skall pröva relevansen av befintliga krav samt vid behov föreslå författningsändringar. Den ledande principen i arbetet skall vara att lika rättigheter och skyldigheter oavsett medborgarskap i största möjliga utsträckning skall gälla för landets invånare. Bakom krav på svenskt medborgarskap eller andra krav relaterade till medborgarskap skall det alltid ligga i sammanhanget godtagbara sakliga skäl. Sådana skäl kan vara t.ex. hänsyn till rikets säkerhet eller allmän säkerhet eller förhållandet till främmande stat eller mellanfolklig organisation.

Utredningens arbete är enligt vad utskottet inhämtat avslutat, och utredningen skall redovisa sitt uppdrag den 1 december 2000.

Rösträtt och valbarhet vid kommunalval och folkomröstningar

Rösträtt vid val till kommun- respektive landstingsfullmäktige regleras i 4 kap. kommunallagen (1991:900). För rösträtt vid kommunalval gäller – utom vissa medborgarskapskrav – att man skall ha fyllt 18 år och vara folkbokförd i kommunen, vid val till landstingsfullmäktige att man är röstberättigad vid val till kommunfullmäktige i en kommun inom landstinget. Medborgarskapskravet innebär krav på medborgarskap i Sverige eller någon annan EU-stat, i Island eller i Norge. Den som inte är medborgare i någon av dessa stater har rösträtt, om han eller hon har varit folkbokförd i Sverige tre år i följd före valdagen.

Rösträtt vid folkomröstningar tillkommer enligt folkomröstningslagen (1979:369) den som är röstberättigad vid riksdagsval. Det finns dock inte något hinder att i en lag om folkomröstning i en särskild fråga bestämma rösträtten på annat sätt. Genom lagen (1980:7) om folkomröstning i kärnkraftsfrågan tillerkändes dock utländska medborgare bosatta i Sverige rösträtt

i 1980 års folkomröstning under samma förutsättningar som i de kommunala valen.

Lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap, MedbL

Den nuvarande svenska medborgarskapslagstiftningen bygger på att dubbelt medborgarskap i princip bör undvikas. Principen har i många delar varit avgörande för utformningen av den nuvarande lagen om svenskt medborgarskap. Flera av lagens bestämmelser har till syfte att begränsa uppkomsten av dubbla medborgarskap.

Enligt 7 § förlorar den som är svensk medborgare sitt svenska medborgarskap, om han eller hon förvärvar utländskt medborgarskap efter ansökan eller uttryckligt samtycke. Den som tidigare har varit svensk medborgare och enligt 4 § skulle kunna återvinna det svenska medborgarskapet genom anmälan kan inte göra det om han eller hon inte styrker att han eller hon därigenom skulle förlora det utländska.

För en utländsk medborgare som söker svenskt medborgarskap kan det enligt 6 § femte stycket vara ett villkor för naturalisation att sökanden inom viss tid styrker att han eller hon fått medgivande till befrielse från sitt utländska medborgarskap.

I 7 a § finns föreskrifter om förlust av svenskt medborgarskap i vissa fall för den som från födelsen genom sin far eller mor förvärvat medborgarskap i en annan stat. Syftet med föreskrifterna är att genom avtal begränsa antalet dubbla medborgarskap.

Europarådskonventioner m.m.

1963 års konvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och om militära förpliktelser i fall av flerfaldigt medborgarskap

Konventionen, som ratificerades av Sverige år 1968, har till huvudsakligt syfte att reducera antalet fall av dubbla medborgarskap. En vuxen person som är medborgare i någon av konventionsstaterna och som av fri vilja förvärvar medborgarskap i en annan sådan stat skall enligt konventionen förlora sitt tidigare medborgarskap.

Konventionen har ratificerats av – utöver Sverige – Österrike, Belgien, Danmark, Frankrike, Tyskland, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Spanien och Storbritannien.

1997 års europeiska konvention om medborgarskap

1997 års konvention är neutral i fråga om dubbelt medborgarskap och överlämnar till konventionsstaterna att själva bestämma i vilken utsträckning dubbelt medborgarskap skall tillåtas. 1997 års konvention behandlar samtliga aspekter på medborgarskap, bl.a. bestämmelser om s.k. expatriering. Konventionen inverkar inte på tillämpningen av 1963 års konvention mellan de konventionsstater som är bundna av båda konventionerna.

Utveckling mellan konventionerna

Sedan tillkomsten av 1963 års Europarådskonvention har det skett en ständig ökning av antalet personer i Europa med dubbelt medborgarskap. En stor grupp av dessa utgörs av barn som vid födelsen fått dubbla medborgarskap på grund av att deras föräldrar har olika medborgarskap. Utvecklingen är en följd av att ett flertal länder med tiden ändrat sin nationella lagstiftning så att det råder större jämställdhet mellan föräldrarna i fråga om rätten att överföra medborgarskap på sina barn, vilket står helt i överensstämmelse med en rekommendation som Europarådet utfärdade år 1977. I rekommendationen förutsattes att berörda stater genom konventioner eller bilaterala avtal skulle kunna enas om principer varigenom barn som innehade flerfaldiga medborgarskap skulle kunna avsäga sig – alternativt tvingas avsäga sig – alla utom ett av medborgarskapen vid uppnådd myndig ålder. En möjlighet att för svenskt vidkommande ingå de förutsatta avtalen finns inskriven i 7 a § MedbL. Något sådant avtal har dock inte ingåtts.

I ett protokoll 1993 till 1963 års konvention hänvisas till det stora antalet migranter som är permanent bosatta i medlemsländerna och till att deras integration skulle underlättas av möjligheten till dubbelt medborgarskap. Samtidigt gavs konventionsstaterna rätt att i sin nationella lagstiftning föreskriva möjlighet för make att behålla sitt dittillsvarande medborgarskap vid förvärv av den andre makens medborgarskap och för invandrare i andra generationen att behålla sitt gamla medborgarskap vid naturalisation m.m.

Protokollet har ratificerats av vissa stater, medan andra, bl.a. Sverige, har avstått från att ratificera protokollet.

Beräkning av antalet personer i Sverige med dubbelt medborgarskap

1997 års medborgarskapskommitté uppskattade i sitt betänkande Svenskt medborgarskap (SOU 1999:34) det totala antalet personer med dubbelt medborgarskap som är bosatta i Sverige till omkring 300 000. Omkring 197 000 personer beräknades ha fått dubbelt medborgarskap genom naturalisation. Av dessa beräknades ca 82 000 komma från Europa utanför Norden och lika många från Asien. Omkring 100 000 personer beräknades ha fått dubbelt medborgarskap genom att de fötts i Sverige av gifta föräldrar, av vilka minst en var född utomlands eller utländsk medborgare.

Regeringens bedömning av frågan om rösträtt och valbarhet

Regeringen anför i propositionen att ett av de områden där problem ansetts kunna uppstå till följd av dubbelt medborgarskap gäller rösträtt och valbarhet. I denna del påpekas att dubbel rösträtt kan ses som ett hinder mot att tillåta dubbelt medborgarskap. Principen ”en individ, en röst” gäller dock enligt propositionen i första hand ett och samma val, och frågan är vilken tyngd principen bör tillmätas när det handlar om valdeltagande i olika länder.

Ur principiell synpunkt är det enligt propositionen rimligt och önskvärt att en enskilds möjlighet att ge det stöd för inriktningen av ett lands försvars-,

utrikes- och säkerhetspolitik som en röst i ett parlamentsval innebär endast kan användas i ett land. Regeringen redogör för olika metoder som har diskuterats för att undvika dubbelröstande men avvisar dem och anser att vad som är av betydelse i stället är i vilken utsträckning det kan förväntas att möjligheten att rösta dubbelt också skulle utnyttjas.

Enligt regeringen finns det ingen statistik som visar i vilken omfattning dubbel rösträtt utnyttjas. Regeringen hänvisar till att i tidigare utrednings- och lagstiftningsarbete den slutsatsen har dragits att så sker endast i begränsad omfattning och att denna slutsats stämmer överens med vad 1997 års medborgarskapskommitté erfarit i sina kontakter med i Sverige bosatta personer med dubbelt medborgarskap. Sammanfattningsvis kan enligt regeringen den bedömningen göras att det sannolikt är förhållandevis få människor som verkligen utnyttjar sin dubbla rösträtt.

I frågan om dubbel valbarhet delar regeringen kommitténs uppfattning att frågan – med hänsyn till krav på närvaro, väljarkontakter och liknande – är en närmast teoretisk fråga som inte behöver tillmätas någon vikt i sammanhanget.

Regeringen hänvisar vidare till bestämmelserna i EG:s s.k. valrättsakt och i direktiv 93/109/EG om att EU:s medlemsstater skall utbyta information för att säkerställa att ingen röstar mer än en gång samt till att valrättsakten och direktivet har införlivats i vallagen, där det bl.a. föreskrivs att unionsmedborgare har rösträtt vid val till Europaparlamentet i Sverige och att en förutsättning för detta är att de inte röstar i någon annan medlemsstat i EU.

Regeringen anser att dubbel rösträtt och valbarhet inte är ett skäl mot att tillåta dubbelt medborgarskap fullt ut.

Tidigare motivuttalanden om förlust av svenskt medborgarskap

Frågan om återkallelse av medborgarskap behandlades av riksdagen senast under 1998/99 års riksmöte (prop. 1997/98:178, bet. 1998/99:SfU3), då riksdagen beslöt att öppna möjlighet att göra undantag från kravet på styrkt identitet i ärenden om svenskt medborgarskap. I propositionen, där regeringen föreslog lättnader i fråga om kravet på styrkt identitet vid ansökan om svenskt medborgarskap, lämnades en redogörelse för såväl folkrättslig bakgrund som vissa tidigare överväganden i frågan om återkallelse. En hänvisning gjordes till förarbetena till den nu gällande medborgarskapslagen (prop. 1950:217). Bland annat återgavs Lagrådets konstaterande att expatriering var ett i svensk rätt dittills okänt institut och Lagrådets påpekande att det, om den då i lagsrådsremissen föreslagna möjligheten till expatriering infördes, med fog kunde göras gällande att naturaliserade medborgares rättigheter och förmåner inte var desamma som andra medborgares. Lagrådet hänvisade i ärendet till 33 § i den dåvarande regeringsformen, där det bl.a. föreskrevs att naturaliserade svenska medborgare skulle njuta samma rättigheter och förmåner som infödda svenska medborgare med endast det undantaget att de inte kunde bli statsråd.

I 1974 års regeringsform uttrycktes förbudet mot att landsförvisa svenska medborgare eller beröva dem medborgarskapet till en början genom ett förbud att meddela lag eller annan föreskrift av sådant innehåll. Undantag från förbudet gällde för det fall att medborgaren var eller samtidigt blev medborgare i en annan stat. Vid 1977 års ändringar i regeringsformen fördes förbudet över till sin nuvarande plats i kapitlet om grundläggande fri- och rättigheter och uttrycktes som ett direkt förbud mot landsförvisning respektive berövande av medborgarskap.

Paragrafen har haft sin nuvarande lydelse sedan 1979, då skyddet för svenskt medborgarskap förstärktes (prop. 1978/79:195, KU 1978/79:39, rskr. 1978/79:359, KU 1979/80:1, rskr. 1979/80:2). Föredragande statsrådet framhöll som angeläget att skyddet mot förlust av medborgarskapet i regeringsformen så långt möjligt skulle komma att gälla även sådana medborgare som utan eget initiativ eller egen önskan innehade medborgarskap också i annan stat. De kategorier av personer som därvid främst stod i blickpunkten var personer som hade kommit till Sverige som flyktingar eller av annan orsak och som därefter hade blivit svenska medborgare utan att befrias från sitt tidigare medborgarskap i annan stat. Man kunde inte utesluta möjligheten att vårt land i ett skärpt utrikespolitiskt läge kunde utsättas för påtryckningar i syfte att tvinga fram sådana lagändringar att de berörda personerna skulle berövas sitt svenska medborgarskap. Också i fråga om ett par andra kategorier med dubbelt medborgarskap – bl.a. svenska kvinnor som var eller hade varit gifta med medborgare i sådana stater där hustrun automatiskt fick mannens medborgarskap – framstod det enligt föredragande statsrådet som angeläget med ett starkare skydd för det svenska medborgarskapet än den tidigare grundlagsregeln gav.

I det i inledningen till detta avsnitt nämnda lagstiftningsärendet från 1998 gjorde regeringen bedömningen att ett beslut om naturalisation som meddelats på grundval av felaktiga identitetsuppgifter inte heller i fortsättningen borde kunna återkallas. Regeringen hänvisade till att strävan i svensk politik under de senaste årtiondena hade varit att så långt möjligt utjämna skillnaderna i rättsligt avseende mellan svenska medborgare och den övriga befolkningen och att införande av en möjlighet att återkalla ett beslut om svenskt medborgarskap skulle innebära en grundläggande förändring av den svenska medborgarskapsrätten, vilket bl.a. skulle kräva en grundlagsändring. Mot denna bakgrund krävde enligt regeringens bedömning en sådan förändring mycket starka skäl. Regeringen erinrade om att frågan varit föremål för regeringens prövning i flera tidigare lagstiftningsärenden och att skälen mot att införa en sådan ordning därvid befunnits vara så starka att något förslag aldrig hade förelagts riksdagen.

Samtidigt som det kunde förefalla stötande att det saknades möjligheter att ingripa och återkalla medborgarskapet för en person som naturaliserats i falsk identitet, särskilt när det skett för att dölja ett kriminellt förflutet eller en terroristanknytning, fanns det enligt regeringen starka skäl som talade mot en sådan ordning både från en principiell ståndpunkt och ur en mer praktisk

synvinkel. En återkallelsemöjlighet skulle bl.a. innebära att det skulle komma att finnas två slag av svenskt medborgarskap – ett oåterkalleligt för den som blivit svensk medborgare vid födseln och ett som kan återkallas för den som förvärvat medborgarskapet genom naturalisation.

Till detta kom enligt regeringen att en person som berövats det svenska medborgarskapet i de flesta fall skulle bli statslös, något som hängde samman med huvudprincipen i den svenska medborgarskapslagstiftningen att den som naturaliserades samtidigt måste avsäga sig sitt tidigare medborgarskap om det inte förlorades automatiskt. En avsikt bakom återkallelse av ett medborgarskap var att kunna avlägsna vederbörande från landet, men det torde inte vara möjligt beträffande den som blivit statslös. Även i andra fall bedömdes verkställighetshinder kunna uppkomma. En återkallelse av svenskt medborgarskap skulle vidare kunna leda till familjerättsliga komplikationer.

Ökningen av antalet medborgarskap som beviljats i falsk identitet till följd av den föreslagna möjligheten till undantag från kravet på styrkt identitet bedömdes av regeringen komma att bli förhållandevis marginell och förutsättningarna för att uppdaga det verkliga förhållandet, när så trots allt skett, komma att vara små.

Vid en samlad bedömning ansåg regeringen att skälen för en återkallelsemöjlighet, ställda mot de starka invändningar som kunde resas däremot, inte motiverade att en sådan möjlighet infördes i svensk rätt.

Socialförsäkringsutskottet, som behandlade frågan med anledning av en motion, delade regeringens bedömning att en möjlighet att återkalla beslut om naturalisation inte borde införas.

Frågan om återkallelse av ett beslut om naturalisation som har meddelats på grundval av felaktiga uppgifter berörs även i den nu föreliggande propositionen (s. 47 f.).

Fråga om bemyndigande för regeringen att meddela vissa föreskrifter

Förslag om bemyndigande

Den föreslagna nya lagen om svenskt medborgarskap innehåller vissa bestämmelser rörande de nordiska länderna och övriga EES-länder. Bland annat föreslås i 16 § ett bemyndigande för regeringen att, efter avtal med Danmark, Finland, Island eller Norge, meddela föreskrifter om tillämpning av en eller flera av vissa bestämmelser om undantag från en föreskrift om förlust av svenskt medborgarskap samt om möjlighet för medborgare i de nordiska länderna till förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan.

Lagförslaget har granskats av Lagrådet. Lagrådet har inte särskilt kommenterat förslaget i denna del. Utskottets uppmärksamhet har ändå fästs på frågan om bemyndigandets förenlighet med regeringsformens bestämmelser.

Bakgrund

Normgivningsföreskrifter i regeringsformen

Reglerna om normgivningsmakten finns huvudsakligen samlade i 8 kap. regeringsformen.

Enligt 8 kap. 2 § regeringsformen skall föreskrifter om enskildas personliga ställning samt om deras personliga och ekonomiska förhållanden inbördes meddelas genom lag. Föreskrifter om enskildas personliga ställning är bl.a. föreskrifter om svenskt medborgarskap. Beträffande föreskrifter enligt 2 § ges inte riksdagen den möjlighet att till regeringen delegera rätten att sätta en föreskrift i eller ur tillämpning som beträffande föreskrifter på andra områden ges i kapitlets 10 §.

Regeringen har viss egen normgivningskompetens. Bland annat kan regeringen enligt 8 kap. 13 § första stycket 1 besluta föreskrifter om verkställighet av lag. Med verkställighetsföreskrifter avses dels tillämpningsföreskrifter av rent administrativ karaktär, dels föreskrifter som ”fyller ut” en lag utan att tillföra något väsentligt nytt.

Praxis och doktrin

Lagrådet behandlade frågan om bemyndigande för regeringen att sätta en lag i kraft och att bestämma om begränsning av tillämpningsområdet för den föreslagna lagstiftningen i ett ärende om ändringar i luftfartslagen vid anpassning till den s.k. Warszawakonventionen (prop. 1985/86:119).

I frågan om *bemyndigandet att sätta lagen i kraft* ansåg Lagrådet efter viss diskussion, där bl.a. angivits att motivet för att acceptera sådana föreskrifter av regeringen torde vara att de betraktas som verkställighetsföreskrifter enligt 8 kap. 13 § första stycket 1 regeringsformen, att det inte fanns anledning att rikta någon kritik mot denna del av ikraftträdandebestämmelserna.

I frågan om *bemyndigandet att bestämma om begränsning av tillämpningsområdet* för den föreslagna lagstiftningen påpekade Lagrådet att den föreslagna lagstiftningen visserligen gick längre men att även liknande former av delegation hade godtagits av riksdagen vid flera tillfällen. Det hade i dessa fall främst rört sig om bemyndiganden att förordna om tillämpning av en lag eller vissa bestämmelser i lagen i förhållande till andra länder eller till internationella organisationer. Lagrådet nämnde också exempel på sådana delegationer, och vid en sammantagen bedömning ansåg sig Lagrådet för sin del kunna godta bestämmelsen. Lagrådet förutsatte emellertid att frågor av det slag som hade berörts skulle uppmärksammas, om regeringsformens bestämmelser om normgivningskompetensen ses över i framtiden.

Frågan om utfyllnad av lag genom föreskrifter av lägre rang behandlas av Håkan Strömberg i hans bok Normgivningsmakten enligt 1974 års regeringsform, 3:e uppl., 1999. Strömberg tar bl.a. upp Lagrådets yttrande i det nämnda ärendet, och han anser att Lagrådets resonemang innan förslaget godtogs var något pressat. Han anför vidare att bemyndiganden för regeringen att i anslutning till internationella överenskommelser meddela föreskrifter om en lags

tillämplighet i förhållande till andra länder säkerligen fyller ett viktigt praktiskt behov, som inte har förutsetts vid utformningen av regeringsformens regler om normgivningsmakten men som bör beaktas vid en eventuell framtida översyn av dessa regler.

Utskottets bedömning

Konstitutionsutskottet delar den bedömning som gjorts i propositionen om att dubbel rösträtt och valbarhet inte utgör skäl mot att tillåta dubbelt medborgarskap fullt ut.

I fråga om den motionsvis väckta frågan om möjligheten att beröva en svensk medborgare som är eller har varit bosatt här det svenska medborgarskapet vill utskottet hänvisa till att det, som påpekats i proposition 1997/98:178, skulle kräva en grundlagsändring. Det innebär att det bör krävas mycket starka skäl för en ändring och i princip också att en ändring inte bör beslutas utan stor politisk enighet. Förslaget i motionen skulle innebära en genomgripande förändring av den svenska medborgarskapsrätten. Efter en sådan ändring skulle det komma att finnas två slag av svenskt medborgarskap: ett oåterkalleligt för den som blivit svensk medborgare vid födseln och ett återkalleligt för den som förvärvat medborgarskapet genom naturalisation. Utskottet anser inte att en ändring i regeringsformen på denna punkt är motiverad.

Det föreslagna bestämmelsen i 16 § om bemyndigande för regeringen att efter avtal med Danmark, Finland, Island eller Norge meddela föreskrifter om tillämpning av vissa bestämmelser i lagen kan enligt utskottets uppfattning jämföras med ett bemyndigande för regeringen att sätta bestämmelserna i kraft i förhållande till ett eller flera av de nordiska länderna. I 8 kap. 10 § regeringsformen ges emellertid en särskild föreskrift om bemyndigande för regeringen att sätta lagar i kraft, och föreskriften omfattar inte lagar inom de områden som regleras i 2 § samma kapitel. I förarbetena till 1974 års regeringsform underströk föredragande statsrådet (prop. 1973:90 s. 209) att delegation av normgivningskompetens självfallet inte skulle vara tillåten i andra fall än de som angavs i regeringsformen.

Bemyndiganden liknande det nu föreslagna har tidigare godtagits av riksdagen. En motsvarande bestämmelse finns intagen i nu gällande medborgarskapslag. Lagrådet har godtagit det nu föreslagna bemyndigandet. Även utskottet anser med den angivna bakgrunden att bemyndigandet får godtas.

Bestämmelsen är emellertid endast i praktiken en bestämmelse om ikraftträdande, och bemyndigandet grundas huvudsakligen på konstitutionell praxis. Utskottet finner det inte tillfredsställande med en konstitutionell praxis som inte står i överensstämmelse med regeringsformens ordalag. Som Lagrådet tidigare förordat bör därför en översyn göras av berörda regler i regeringsformen. Översynen bör göras i lämpligt sammanhang.

Stockholm den 5 december 2000

På konstitutionsutskottets vägnar

Per Unckel

I beslutet har deltagit: Per Unckel (m), Göran Magnusson (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Pär Axel Sahlberg (s), Kenneth Kvist (v), Kerstin Kristiansson Karlstedt (s), Björn von der Esch (kd), Nils Fredrik Aurelius (m), Per Lager (mp), Åsa Torstensson (c), Helena Bargholtz (fp), Britt-Marie Lindkvist (s), Per-Samuel Nisser (m), Anders Bengtsson (s), Inger Strömbom (kd), Carl-Erik Skårman (m) och Peter Pedersen (v).

Avvikande mening

Per Unckel, Nils Fredrik Aurelius, Per-Samuel Nisser, Carl-Erik Skårman (alla m) anser att de två första styckena av utskottets yttrande under rubriken Utskottets bedömning borde ha haft följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det från principiell synpunkt viktigt att fastslå att en person inte bör ha möjlighet att aktivt genom valhandlingar eller genom valbarhet vara med och påverka den politiska utvecklingen i flera länder, även om undantag från denna princip kan göras för lokala val.

De personer som i dag har dubbelt medborgarskap genom att de fått svenskt medborgarskap utan att befrias från ett tidigare medborgarskap är huvudsakligen flyktinginvandrare, och det förhållandet att de har dubbel rösträtt är därför i praktiken inte av så stor betydelse. Om rätten till dubbelt medborgarskap görs till huvudregel, kommer däremot principfrågan om dubbel rösträtt att bli av väsentligt större betydelse. Utskottet anser därmed att en författningsändring som leder till att dubbel rösträtt i nationella val inte bör genomföras.

Utskottet anser att regeringsformens regler om undantag från förbudet att beröva svenska medborgare medborgarskapet bör kompletteras. Möjligheten bör utredas att genom lag göra ytterligare undantag för den som förvärvat medborgarskapet genom naturalisation. Det är stötande för den allmänna rättskänslan att t.ex. en grov narkotikabrottsling, eller en annan person belastad med grovt brottsregister, som förvärvat det svenska medborgarskapet genom falska uppgifter, inte kan fråntas detta. En person med dubbelt medborgarskap bör i sådana fall kunna fråntas det svenska medborgarskapet. Detta får dock inte leda till att en person blir statslös. Frågorna om hänsyn till statslöshet och betydelsen av dubbla medborgarskap bör regleras i lag.

BILAGA 4

Försvarsutskottets yttrande

Försvarsutskottets yttrande

2000/01:FöU2y

Lag om svenskt medborgarskap

Till socialförsäkringsutskottet

Försvarsutskottet vill härmed yttra sig över proposition 1999/2000:147 Lag om svenskt medborgarskap jämte en motion som avgivits med anledning av propositionen.

Regeringen

Utgångspunkter

Regeringen föreslår en ny lag om svenskt medborgarskap. Lagförslaget innebär bl.a. att det skall bli fullt ut möjligt att ha dubbelt medborgarskap.

De nuvarande reglerna om förvärv och förlust av svenskt medborgarskap finns i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap (MedbL). MedbL bygger på tre grundprinciper; härstamningsprincipen – som innebär att föräldrarnas medborgarskap är avgörande för vilket medborgarskap ett barn skall få vid födelsen – samt principerna om att undvika dubbelt medborgarskap och att undvika statslöshet.

Regeringen anför att det under den tid som förflutit sedan lagen trädde i kraft har skett stora förändringar i samhället. Det är i dag, jämfört med för 50 år sedan, betydligt vanligare att personer bosätter sig i ett annat land än det där de föddes.

Regeringens utgångspunkt för en ny lagstiftning är bl.a. att härstamningsprincipen och principen om undvikande av statslöshet fortfarande skall gälla medan principen om undvikande av dubbelt medborgarskap skall överges, om det inte medför betydande nackdelar.

Regeringen anger att det på medborgarskapsrättens område finns två konventioner som tillkommit inom ramen för det arbete som bedrivs i Europarådet. Den ena är 1963 års europeiska konvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och om militära förpliktelser i fall av flerfaldigt medborgarskap. 1963 års konvention ratificerades av Sverige år 1968 och har till huvudsakligt syfte att reducera antalet fall av dubbelt medborgarskap. År

1997 tillkom en ny europeisk konvention om medborgarskap som lägger fast heltäckande principer och regler om förvärv och förlust av medborgarskap. 1997 års konvention är neutral i fråga om dubbelt medborgarskap och överlämnar i stället till konventionsstaterna att själva bestämma i vilken utsträckning dubbelt medborgarskap skall tillåtas. Sverige har i november 1997 undertecknat konventionen med förbehåll för ratifikation. Konventionen trädde i kraft den 1 mars 2000. 1997 års konvention sägs i stora delar ha legat till grund för regeringens förslag i detta lagstiftningsarbete.

Den nuvarande svenska medborgarlagstiftningen bygger på att dubbelt medborgarskap i princip bör undvikas. Regeringen nämner att de skäl som anförts för denna hållning främst hänger samman med att undvika rösträtt och valbarhet i flera länder, att dubbelt medborgarskap kan innebära problem när det gäller att ge konsulärt bistånd i det andra medborgarskapslandet, att begränsa skyldigheten att göra värnplikt till ett land samt att dubbla lojaliteter kan innebära säkerhetsproblem.

Med begreppet dubbelt medborgarskap avses att en person har fler än ett medborgarskap.

Förslag om dubbelt medborgarskap

Förslaget

Regeringen föreslår att nu gällande princip om undvikande av dubbelt medborgarskap överges. Innehav av dubbelt medborgarskap blir därmed fullt ut möjligt.

Regeringen föreslår vidare att riksdagen godkänner att 1963 års europeiska konvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och om militära förpliktelser i fall av flerfaldigt medborgarskap sägs upp. Eftersom artiklarna som rör militära förpliktelser vid flerfaldigt medborgarskap också finns i 1997 års konvention, finns det enligt regeringen inget hinder mot att hela 1993 års konvention sägs upp.

Önskemålen från enskilda att få ha dubbelt medborgarskap måste dock, hävdar regeringen, ställas mot de skäl mot dubbelt medborgarskap som är grunden för den nuvarande principen. Det är därför nödvändigt att göra en samlad bedömning av för- respektive nackdelar med dubbelt medborgarskap. Regeringens utgångspunkt vid denna bedömning är att den nuvarande ordningen bör bestå endast om betydande nackdelar kan påvisas med en ordning som i större utsträckning än i dag tillåter dubbla medborgarskap.

Regeringen granskar sedan de fyra områden där problem kan uppstå. I det följande sammanfattas vad regeringen anför om skyldigheten att fullgöra värnplikt samt om säkerhetsaspekter.

Skyldigheten att fullgöra värnplikt

Frågor som hänger samman med dubbelt medborgarskap och fullgörande av värnplikt regleras i 1963 års europeiska konvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och om militära förpliktelser i fall av flerfaldigt

medborgarskap (SÖ 1969:24) samt i 1977 års protokoll om ändring av konventionen (SÖ 1978:117). Sverige har på området vidare träffat särskilda överenskommelser med övriga nordiska länder samt med USA och Argentina. Frågorna regleras även i 1997 års konvention.

Gemensamt för 1963 års konvention och de särskilda överenskommelserna, liksom för 1997 års konvention, är att de syftar till att den som är medborgare i mer än en avtalsslutande stat inte skall behöva göra värnplikt i mer än en av dem. Eventuella problem är därmed i praktiken begränsade till personer som är medborgare i Sverige och i ett land som varken har tillträtt någon av konventionerna eller träffat en särskild överenskommelse med Sverige.

Av 4 kap. 3 § lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt framgår att den som har dubbelt medborgarskap – även om den andra medborgarskapsstaten inte är ansluten till 1963 års konvention – kan befrias från värnplikt här i Sverige om han har fullgjort militärtjänst i sitt andra hemland. I det motsatta fallet, dvs. att någon först gjort värnplikt i Sverige och därefter rest till sitt andra hemland, kan det däremot inte uteslutas att denne kan komma att tvingas göra militärtjänst även där. Den aspekten på problemet anser regeringen emellertid vara av huvudsakligen teoretisk art.

Mot denna bakgrund, och med beaktande av de konventioner och överenskommelser som finns på området, framstår problemen med skyldigheter för personer med dubbelt medborgarskap att fullgöra värnplikt i mer än ett land sammantaget vara relativt små. Enligt regeringens uppfattning utgör de därför inte något hinder mot att tillåta dubbelt medborgarskap fullt ut.

Säkerhetsaspekter m.m.

Säkerhetsaspekter har av tradition ansetts vara ett viktigt skäl mot att tillåta dubbelt medborgarskap. Frågeställningen har sin grund i uppfattningen att dubbelt medborgarskap skulle kunna leda till dubbla lojaliteter mot länder och således till lojalitetskonflikter.

Regeringen anför att Försvarsmakten i sitt remissyttrande inte delar slutsatsen att fördelarna för den enskilde att ha dubbelt medborgarskap överväger de problem som uppkommer om dubbelt medborgarskap tillåts i en ökad omfattning. Försvarsmakten anser sålunda att den nuvarande principen att undvika dubbelt medborgarskap skall behållas. Försvarsmakten sägs i sitt yttrande särskilt peka på följande. För en del internationella uppdrag, främst fredsbevarande operationer, kan en persons dubbla medborgarskap vara direkt olämpligt och utesluta personen från sådana uppdrag. Vidare är dubbelt medborgarskap en av de aspekter som bör vägas in vid den säkerhetsprövning som Försvarsmakten skall att göra enligt 11 § säkerhetsskyddslagen (1996:627). Vid denna prövning kan det uppstå tvekan om en person med dubbelt medborgarskap skall krigsplaceras i särskilt känsliga befattningar. Anställda med dubbla medborgarskap inom Försvarsmakten kommer att vara uteslutna från vissa uppdrag, och härigenom föreligger en risk för särbehandling av dessa personer. Slutligen anser Försvarsmakten att förslaget inte i tillräckligt stor utsträckning tar hänsyn till de folkrättsliga problem som kan

uppstå, exempelvis på grund av förbudet att tvinga en motparts medborgare att delta i krigsoperationer som är riktade mot deras land.

Regeringen anför att det under utredningsarbetet i kontakter med Rikspolisstyrelsen/Säkerhetspolisen och Försvarsmakten framkom att det erfarenhetsmässigt är andra faktorer än ett eventuellt dubbelt medborgarskap som är avgörande för om en person utgör en säkerhetsrisk för ett land. De säkerhetsmässiga aspekterna på dubbelt medborgarskap upplevdes internationellt inte heller som något problem.

Det som Försvarsmakten framfört i fråga om den internationella verksamheten, och eventuella folkrättsliga problem, bör enligt regeringens mening kunna hanteras genom att personal med dubbelt medborgarskap inte ges uppdrag där just innehavet av dubbla medborgarskap bedöms utgöra ett problem. Enligt 7 § 3 säkerhetsskyddslagen skall en säkerhetsprövning göras i syfte att förebygga att personer som inte är pålitliga från säkerhetssynpunkt deltar i verksamhet som har betydelse för rikets säkerhet. Säkerhetsprövningen skall klarlägga om personen kan antas vara lojal mot de intressen som skyddas i säkerhetsskyddslagen och i övrigt pålitlig från säkerhetssynpunkt (11 § säkerhetsskyddslagen). Vid den lämplighets- och säkerhetsbedömning som således föregår en anställning inom försvaret kan även dubbelt medborgarskap vägas in som en av flera omständigheter.

Sammantaget anser regeringen att inte heller säkerhetsaspekter utgör ett hinder mot att tillåta dubbelt medborgarskap fullt ut.

Motionen

I Moderata samlingspartiets *kommittémotion Sf3* av Margit Gennser m.fl. (m) hävdas att principen att undvika dubbelt medborgarskap bör kvarstå. Motionärerna säger att regeringen i propositionen själv har pekat ut fyra områden, bl.a. värnplikt och säkerhet, som varande problematiska till följd av att människor innehar dubbla medborgarskap.

Moderata samlingspartiet anser att de redovisade invändningarna är relevanta men tillmäter dem betydligt större tyngd än regeringen. Regeringen sägs sålunda tona ned och relativisera betydelsen och problemen med flerfaldiga medborgarskap. Motionärerna anser därför att det inte finns skäl för att överge den nuvarande principen om att undvika dubbelt medborgarskap.

Motionärerna föreslår bl.a. att riksdagen avslår regeringens förslag att säga upp 1963 års konvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap (*yrkande 2*) samt att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs angående värnplikt och säkerhetsaspekter vid dubbelt medborgarskap (*yrkande 5*).

Utskottet

Frågan om vilka konsekvenser som skulle kunna uppstå om det införs en möjlighet till dubbelt medborgarskap kan värderas från flera olika infallsvinklar. Utskottet begränsar sig här till synpunkter som rör militärtjänstgöring och säkerhetsaspekter, dvs. till frågor som faller inom utskottets beredningsområde.

Utskottet har inför sina överväganden tagit del av Försvarsmaktens yttrande över 1997 års medborgarkommittés betänkande (SOU 1999:34) Svenskt medborgarskap, vilket legat till grund för arbetet med regeringens proposition.

Utskottet kan konstatera att regeringen i propositionen, och motionärerna, pekar på samma slags problem som följd av att tillåta dubbelt medborgarskap, men att konsekvenserna värderas olika. Regeringen anser sålunda att de eventuella problemen går att hantera medan motionärerna bedömer att de är så betydande att nuvarande princip med att undvika dubbelt medborgarskap bör behållas.

När det gäller *skyldigheten att fullgöra militärtjänst* anser utskottet för sin del att 1977 års Europeiska konvention om medborgarskap och lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt, tillsammans med de särskilda överenskommelser som finns med vissa länder, utgör ett tillräckligt regelverk för att inte någon skall behöva göra militärtjänst i mer än ett land. Utskottet delar alltså regeringens uppfattning att problemen med skyldighet för personer med flera medborgarskap att fullgöra militärtjänst i mer än ett land är små och inte bör utgöra hinder för att tillåta dubbelt medborgarskap. Utskottet konstaterar också att Försvarsmakten i sitt remissyttrande över Medborgarskapskommitténs betänkande inte från dessa utgångspunkter har haft någon erinran mot förslaget.

I frågan om eventuella lojalitetkonflikter och därmed konsekvenser för *säkerhet m.m.* till följd av dubbelt medborgarskap pekar Försvarsmakten dels på vissa folkrättsliga problem samt risker vid utlandstjänstgöring, dels på behovet att särbehandla personer i samband med vissa tjänstetillsättningar och krigsplaceringar. Regeringen förnekar inte dessa problem men bedömer att de kan hanteras genom att undvika att ge sådana uppdrag till personer med dubbelt medborgarskap. Utskottet anser för sin del att Försvarsmakten överbetonar de aktuella problemen. Exempelvis skulle det vid en militär utlandstjänstgöring lika gärna kunna utgöra en fördel för en person att ha dubbelt medborgarskap som att detta förhållande skulle utgöra en nackdel. Utskottet menar, liksom regeringen, att det borde gå att anpassa urvals- och tillsättningsförfarandet till nya förutsättningar. Om det därvid, i ett mycket ringa antal fall, skulle leda till en särbehandling så får denna accepteras i det större sammanhanget, där fördelarna överväger. Utskottet kan för övrigt konstatera att det i Medborgarkommitténs arbete i kontakterna med Rikspolisstyrelsen/Säkerhetspolisen och Försvarsmakten framkommit att det erfarenhetsmässigt är andra faktorer än flerfaldigt medborgarskap som är avgörande för om en person utgör en säkerhetsrisk för ett land.

Utskottet anser sammanfattningsvis att det ur försvarspolitisk synvinkel inte finns avgörande nackdelar med att införa flerfaldigt medlemskap i enlighet med regeringens förslag.

Stockholm den 23 november 2000

På försvarsutskottets vägnar

Henrik Landerholm

I beslutet har deltagit: Henrik Landerholm (m), Tone Tingsgård (s), Christer Skoog (s), Karin Wegestål (s), Stig Sandström (v), Åke Carnerö (kd), Olle Lindström (m), Rolf Gunnarsson (m), Ola Rask (s), Håkan Juholt (s), Berit Jóhannesson (v), Margareta Viklund (kd), Lars Ångström (mp), Erik Arthur Egervärn (c), Runar Patriksson (fp), Laila Bäck (s) och Björn Leivik (m).

Avvikande mening

Henrik Landerholm, Olle Lindström, Rolf Gunnarsson och Björn Leivik (alla m) anför:

Vad gäller säkerhetsaspekterna riskeras enligt vår mening att en stor del av invånarna med flera medborgarskap kommer att uteslutas från tjänstgöring i Försvarsmakten. Förvisso utgör innehavet av flera medborgarskap ingen riksfaktor i sig, men i en samlad bedömning av risker på kort och lång sikt kommer innehavet av flera medborgarskap självfallet att bland andra vägas in. Det innebär att en stor grupp människor med invandrarbakgrund i praktiken kan komma att uteslutas från tjänstgöring i försvaret bl.a. för att de följt statsmakternas intentioner vad gäller medborgarskap. Det vore olyckligt för den etniska representativiteten och därmed försvarets förankring i hela det svenska samhället.

Risken för segregering är också uppenbar för de individer som trots flera medborgarskap tjänstgör i Försvarsmakten och i praktiken får begränsad användbarhet. I Försvarsmaktens remissvar påpekas risken för dubbla eller flerdubbla lojaliteter mellan olika hemländer som kan bli ett problem vid tjänstgöring utomlands. I en situation då internationella insatser doktrinmässigt jämföras med försvaret av Sverige är det orimligt att en del av försvarets anställda och värnpliktiga skall vara uteslutna från lösandet av en del av huvuduppgiften. När förbandsmassan i vårt försvar dessutom successivt integrerar förband för nationell och internationell verksamhet framstår det som än mer orimligt att individen inte kan tillåtas följa sitt förband för att lösa alla

förelagda uppgifter. Oavsett om det gäller en fartygschef eller en specialiserad befattningshavare i t.ex. en bataljonsstab vore det fel att medvetet skapa ett system där man tvingas byta ut välövade och samtränade befattningshavare på grund av den risk för dubbla lojaliteter som också regeringen vidimerar, men samtidigt – liksom utskottsmajoriteten – negligerar. Försvarets personal måste vara allsidigt användbar och på sikt ha samma skyldighet att delta i all verksamhet inom ramen för de fyra huvuduppgifterna. En övergång till tillåtande av flera medborgarskap även i normalfallen riskerar att på sikt skapa ett A- och ett B-lag, främst bland Försvarmaktens anställda. Det vore olyckligt.